

divadlo

číslo 6

OCHO TNICKÉ

ROČNÍK
V.
1959

I. celostátní konference o lidové umělecké tvořivosti

Část předsednictva. Na snímku první zle-
va náměstek ministra školství a kultury
Václav Pelíšek, dole portréty některých
delegátů

Laureát státní ceny Vojtěch Cach

Jan Keller, režisér Hornického divadla
Radnicka

Svatopluk Slovenčík, předseda KPS(d)
Gottwaldov

Dramatik Karel Stanislav

Láďa Lhota, místopředseda ÚPS(d)
Praha

Ladislav Antony, předseda KPS(d)
Ústí n. L.

Rozvojem tvořivosti lidu za dovršení kulturní revoluce

Ve dnech 25. a 26. dubna byla ve velkém sále pražského hotelu International uskutečněna I. celostátní konference o rozvoji lidové umělecké tvořivosti. Ministerstvo školství a kultury ji svolalo na základě úkolů, vyplývajících z usnesení XI. sjezdu Komunistické strany Československa, byla jednou z přípravných akcí ke Sjezdu socialistické kultury a celý její průběh bude tvořit jeden ze základních podkladů k vypracování stranického dokumentu o lidové umělecké tvořivosti. Význam konference i pro ochotníky je nesmírný.

Především samo svolání konference velmi jasně říká, že naše strana a vláda nepokládají ochotnickou práci za okrajovou záležitost, nýbrž že jí určují významné místo v celém našem společenském a kulturním životě. Vždyť je pro všechny amatéry — a zvláště pro ty mladé — vskutku masovou školou; učí je smyslu pro kolektiv, rozšiřuje jejich vzdělání, upevňuje jejich společenský názor a ještě víc! Aktivní styk s uměním dává každému člověku předpoklady žítí životem tvůrčím, životem naplněným krásou a jejím zasvěceným vnímáním. Nám přece nejde v socialismu jen o to, aby lidé žili v materiálním blahobytu, nám jde také o to, aby se uměli radovat z knihy, hudby, obrazu, přírody, aby uměli důstojně využívat stále většího množství volného času, aby se jim umělecké hodnoty staly potřebou, nepostradatelnou součástí života. Už proto zaznělo z konference heslo *masovosti*, výzva k zakládání nových kroužků a souborů všeho druhu jako jeden z nejdůležitějších požadavků.

Ano, potřebujeme ještě více souborů, zvláště v vesnicích. (Jejich zakládání a rozvoj bude i úkolem vyspělých souborů závodních klubů!) To však neznamená, že potřebujeme jakékoliv soubory a jakékoliv umění. Záleží nám na *umění, které bojuje*, které pomáhá naše diváky vychovávat k socialismu, umění, které je těsně spojeno s naším současným životem a hovoří k palčivým otázkám a problémům dneška. Náměstek ministra Václav Pelíšek v závěru konference zdůraznil, že v ideologické frontě a zvláště v oblasti umění vidí imperialisté poslední možnost svého vlivu na naše lidi, že všechny buržoazní přežitky, jichž je ještě tolik kolem nás, těmto vlivům přirábají a napomáhají. Naši lidé často ještě pracují v socialistických zařízeních, ale myslí po staru, obsah takových pojmů, jako je láska, štěstí, vlast aj. je v hlavách lidí spojován se starým egoismem a maloburžoazním sobectvím. A do boje proti všem těmto pozůstatkům starého teprve nastupujeme v jednotné frontě celé naší socialistické kultury. Místa lidové umělecké tvořivosti a ochotnického divadla zvláště nesmějí zůstat prázdná!

Naše úsilí o političnost práce souborů naprosto není v rozporu s požadavkem po stálém zvyšování jejich odborné úrovně, stejně jako požadavek masovosti neznamená, že je naším cílem diletantismus, že chceme jen tisíce souborů a kroužků a je nám lhostejné, jak umějí zpívat, hrát, tančit atd. Stavět tyto pojmy do nesmiřitelného protikladu je naprosto nedialektické. My naopak chceme, aby se všichni tito amatéři učili stále lépe využívat vrozeného talentu, postupně stále lépe zvládali teorii i řemeslnou stránku svého oblíbeného uměleckého oboru, aby se i náročně a kriticky divák mohl se zaujetím na výsledky naší snahy dívat — vždyť to je samozřejmým předpokladem působení celého hnutí na širokou veřejnost. Nejde nám také o likvidaci kteréhokoli z těch bohatých žánrů široce rozvětveného stromu lidové tvořivosti, i když konference zdůrazňuje, že některé žánry jsou pro nás v tuto chvíli nejvýznamnější. V oblasti divadelních souborů jsou to zvláště malé *agitační formy*, estrády a různé kulturní úderky, jichž je v hnutí stále nedostatečný počet a které i u nás mají své velké, žel opomíjené tradice.

Abychom mohli tyto obrovské úkoly splnit, je nutno zlepšit — a konference to zdůrazňuje — *řízení našich souborů a metodickou péči* o ně, zvláště v okresních domech osvěty a okresních poradních sborech. Spolu-práce umělců z povolání, důrazně na konferenci požadovaná i proklamovaná, hlubší chápání školení našich metodických i ochotnických kádřů a podstatné zlepšení ediční činnosti — to jsou tři konkrétní cesty k prohloubení odborné péče o soubory. Pokud jde o jejich řízení a organizování, jsou v dnešní situaci nesprávné požadavky samostatného svazu například ochotníků. Takový svaz by znamenal odtržení ochotníků od jednotné fronty lidové umělecké tvořivosti a zvláště od *masových* organizací. A můžeme bez nich dosáhnout *masového* rozvoje hnutí? Dnešní systém poradních sborů (konference jej znovu potvrzuje a dává mu další perspektivy) bude stále lépe naplňovat požadavek ochotníků na spoluúčast při řešení všech otázek, jež se týkají jejich práce. Většina ochotníků přijala systém poradních sborů a dokazuje to ne problematickými diskusními příspěvky, ale obětavou prací v krajích a okresech, prací, jež přinesla už dobré výsledky.

Pevně věříme, že celostátní konference (naše dnešní číslo je jen prvním příspěvkem k popularizaci jejích výsledků) bude nástupem veliké armády naší lidové umělecké tvořivosti do boje za dovršení kulturní revoluce.

MARIE PUJMANOVÁ

MILIONY HOLUBIČEK

ŮRYVEK

ZE STEJNOJMENNÉ SBÍRKY

*Mír! je ho jako vzduchu třeba,
neviditelný jako on,
mír, rosa s nebe, zem ji vstřebá,
mír, to je domov, to je chleba,
mír! zamával stomilion*

*poštovních holubiček křídly,
každá na hrdle psaníčko,
z Afriky, tam, kde černoch bydlí,
i z Ameriky, kde je grizly,
z všech zemí s horoucími vrídly,
z Čech, tu nám duše nevystydly,
ze škol i z ministerských židlí,
ze štol i od rolníků s vidlí,
od umělce, jenž leptá rydly,
od pradelnek, co plátno mydlí,
Ann, Aňo, Ännchen, Aničko,
to není žádná maličkost,
to holubičí psaníčko:*

*Nechceme válku! Nechte pumy.
Učenec lepší věci umí.
Je to tak krásné žít a dýchat,
pracovat, smát se, milovat —
ne, nezlomí nás panská pýcha,
již dobré bydlo lidu píchá,
dáme na rudý kilowat.*

*Ó učenci u cyklotronu,
osvobozujte energie,
bez hřmění měst a dětských stonů,
jak z rajských jader od citronů,
ať rozbuší se v eden stromů,
ať utopie z vědy pije,*

*spalte jen zhoubnou rakovinu,
ten zabíravý nádor v ní,
nač minul! V době vitaminů,
nač připoutávat vlčí vinu,
k nádhře radioaktivní.*

*Jen vyprav s lopatičkou uhlí
vlak na měsíc, ty muso mus,
ó vědo! svět dnes není ztuhlý,
v kolébky proměňme truhly —
věříme v socialismus.*

*Jak okouzlena krásou světa
jsem pražským podvečerem šla —
ať vás ta věta, sladká věta
provází nekonečná léta,
kouzelná věta houslová:*

Jak je krásný mír!

ROČNÍK V. — ČÍSLO 6

ZA SOCIALISTICKOU LIDOVOU UMĚLECKOU TVOŘIVOST

Hlavní referát na celostátní konferenci přednesl náměstek ministra školství a kultury Václav Pelíšek. V dnešním čísle přetiskujeme z něho v poněkud zkrácené formě jeho první část. Další části otiskneme v příštím čísle, kde uveřejníme rovněž výtah z diskuse.

Redakce

My, jako socialističtí organizátoři lidové umělecké tvořivosti, se nemůžeme cítit a také necítíme něčím výlučným v našem společenském životě. Cítíme se nerozlučnou součástí toho obrovského kulturního díla, které organizuje a řídí naše komunistická strana. Nejsme a nebudeme jen úzkými specialisty, zabořenými do vlastních úzkých specifických problémů, nechceme vidět pokrok kultury jen ve svých vlastních úspěších a práci. Vidíme v Komunistické straně Československa první kulturní sílu v této zemi, která milióny lidí už naučila a milióny stále učí v praxi socialistické revoluce vědecktějšímu, pravdivějšímu, humanističtějšímu pohledu na svět, na vyřešení osudových otázek soudobé lidské společnosti, na vztahy mezi lidmi. V tom vidíme to největší vítězství kultury a chceme Komunistické straně Československa v tomto díle všemi svými silami pomoci.

Lidová umělecká tvořivost má zvláštní místo ve sblížení lidu s uměním. Umění se stává životní potřebou všech lidí i tím, že statisíce lidí se aktivně účastní umělecké činnosti. Z tohoto velkého nástupu lidu za uměním musí mít všichni političtí a kulturní lidé radost a je nutno tuto živelnou snahu správným způsobem usměrňovat a pěstovat. Tento nástup je výrazem socialistického osvobození člověka, jež bude dále pokračovat a jemuž je třeba dále uvolnit cestu. Je současně jednou ze záruk postupující demokratizace v celé oblasti umění, vede k rozšíření základny uměleckých talentů a k rozšíření lidového vlivu v umění. V té souvislosti vzniká okamžitě otázka po vzájemném vztahu mezi lidovou uměleckou tvořivostí, amatérskou činností a tak zvaným profesionálním uměním.

Spory mezi nimi mohly a mohou vznikat jenom tehdy, je-li na jedné straně špatně chápána a prováděna lidová tvořivost a na druhé straně je-li špatně chápána a na nízké úrovni prováděna profesionální umělecká činnost. Ale mezi správně chápanou a prováděnou lidovou uměleckou tvoři-

vostí a mezi dobrým profesionálním uměním mohou a musí existovat pouze a jen vztahy nejužší, nejpřímnější soudružské spolupráce, založené na dělbě úloh a zaměřené k jedinému společnému cíli, ke komunistické výchově pracujících prostřednictvím umění. Mezi nimi nemohou vzniknout a existovat jakékoliv konkurenční vztahy. Naopak. Lidová umělecká tvořivost — je-li správně prováděna — je jedním ze základních masových prostředků výchovy uměním a výchovy k pochopení velkého lidského umění. Sály koncertních síní i divadel vždy budou především plnit lidé, kteří rozumějí a ovládají alespoň abecedu umělecké činnosti. A chceme-li, aby to stále nebyl jen určitý uzavřený okruh městského obecnstva, ale aby to byly skutečně masy pracujících, musíme si je vychovat. A lidová umělecká tvořivost je tou nejvhodnější příležitostí, protože zde se shromáždil lid, který svůj vztah k umění chce vyjádřit aktivně.

Nenechme se zmást jednotlivými špatnými případy, kdy lidé, naučivší se abecedě, se sami domýšlivě přiřazují k mistrovským výkonům, nebo se snaží této znalosti zneužít k osobnímu prospěchu. Proti těmto zjevům je nutno uvnitř lidové tvořivosti a zejména mimo ni nemilosrdně bojovat. Ale to nic nemění na skutečnosti, že podstatné rozšíření a zkvalitnění lidové umělecké tvořivosti povede k stále širšímu pochopení největších děl a mistrů umění.

Správně prováděná lidová umělecká tvořivost a činnost je v tomto smyslu tedy ne konkurentem, ale sestrou profesionálního umění. To je třeba, aby pochopili na druhé straně i sami profesionální umělci. Vždyť mnozí z nich sami vstoupili na profesionální dráhu, když předtím prošli cestou, kterou bychom dnes označili jako cestu lidové umělecké tvořivosti. Rozvoj profesionálního umění, jež v sobě má soustřeďovat nejlepší umělecké talenty lidu, záleží mimo jiné na tom, jak široké možnosti budou dány k objevování a uplatnění těchto talentů. A ctižádost mnohých našich tvůrčích umělců smě-

ruje [jak to ukázal například II. sjezd čs. skladatelů] k tomu, aby jejich díla byla prováděna nejen profesionálními soubory a tělesy, ale aby se přes soubory lidové umělecké tvořivosti dostávala k nejširším masám pracujících, aby jim pomáhala v životě a aby jim pomáhala i v chápání dobrého umění. Socialistické československé profesionální umění, umění lidové a národní, musí ve vlastním zájmu prakticky pomáhat správnému rozvoji lidové umělecké tvořivosti a činnosti v socialistickém duchu.

Naše lidová umělecká tvořivost se dnes rozvíjí na socialistické základně, využívající všech svých pokrokových a v Československu velmi bohatých tradic. Využíváme i skvělých zkušeností našich sovětských druhů a bratří i zkušeností, jež nabyli naši soudruzi v zemích socialistického tábora. Jsme hrdí na tradice našeho folklóru, v němž touha tvořit dle zákonů krásy se spojila se spravedlivými tužbami utlačovaného vesnického lidu. Vysoce oceňujeme a dále rozvíjíme slavné tradice sborového zpěvu, lidového muzikantství, ochotnického divadla a loutkářství, jež měly velký význam budovatelský, sehrály významnou úlohu v boji proti národnostnímu útlaku rakousko-uherské monarchie.

Krásné tradice lidové umělecké tvořivosti vytvořilo komunistické proletářské hnutí v období předmnichovské republiky a k těmto tradicím se především hlásíme. Dnes přirozeně budujeme lidovou uměleckou tvořivost na daleko širší základně repertoárové i co do druhů a žánrů. Ale všichni se musíme učit z tradice dělnických agitčních skupin DDOČ, jako byla skupina El Carova, Aragon, Modré bluzy a další, jak bojovat uměním za komunistickou věc, nebát se jít mezi lidi, odpovídat na jejich problémy, kritizovat, burcovat, strhovat je k boji! Ze stejných důvodů ovšem nemůžeme navazovat na takové „tradice“, jež v lidové umělecké tvořivosti budovali například agrárníci. Nebudeme také navazovat na projevy maloburžoazního spolkaření, održeneho od života, na folklór, pokažený na vesnici svato-

jánským kultem apod. Nemůžeme spolu s oživením a uměleckým zpracováním folklóru křísit i starý způsob života a myšlení vesnických lidí. A zejména musíme napřít sílu k vytváření nových socialistických tradic. Vždyť dnešní umělecká tvořivost našeho lidu není již zbraní utlačovaných a vykořisťovaných, ale zbraní těch, kteří mění svět — lidí, kteří jsou vládci, hospodáři a tvůrci svého života i své budoucnosti!

Připomeňme si, jak osvobozená a nově probuzená umělecká tvořivost českého a slovenského lidu stala se brzy takřka symbolem nového radostného života v lidové demokratické společnosti. Soubory lidové tvořivosti vyjadřovaly naše myšlenky a city na různých slavnostech a lidových shromážděních. Byly často prvními umělci, kteří vystupovali v hostinském sále na zapadlé vesnici. Řekly své slovo na stavbách mládeže, při žních, v předvolebních kampaních a při všech politických akcích, stejně jako v denním životě na závodech, v ozbrojených složkách, v internátech. Každoročně pořádaný Jiráskův Hronov, Loutkářská Chrušín, Strážnice, Východná, STM a stovky dalších akcí, přehlídek, výstav a festivalů svědčí o umělecké tvůrčí síle, která je ukryta v masách pracujícího lidu. Značný podíl měla umělecká tvořivost na výchově mládeže, na agitační práci v závodech a na vesnici a dosáhla znač-

ných uměleckých i politických úspěchů v zahraničí. Na všechny úspěchy, jimiž lidová tvořivost přispěla ke zkrášlení našeho života, k socialistic-

ZAHRANIČÍ NA NAŠÍ KONFERENCI

Celostátní konference o lidové umělecké tvořivosti zúčastnili se tito zahraniční hosté: vedoucí osvětového odboru ministerstva školství Grzegorz Radomski a pracovník Ústředního domu lidové tvořivosti Alexandr Jackowski — Polsko, ředitel Ústředního domu pro lidové umění v Lipsku Fritz Pötsch a pracovník ministerstva kultury v Berlíně Gerhart Brattke — NDR, vedoucí oddělení v radě národního výboru hl. m. Budapešti József Moharos a vedoucí odboru Ústavu lidové osvěty v Budapešti Gyula Maroti — Maďarsko, ředitel Ústředního domu lidové tvořivosti Andrej Romanov Puchlov a pracovník ministerstva osvěty a kultury Krstu Ljubenov Krstjev — Bulharsko, ředitelka sekce pro kulturně masovou práci ministerstva školství a kultury Cornelia Filipas a vedoucí sekce pro literaturu Ústředního domu lidové tvořivosti Ion Melicciu — Rumunsko.

ké výchově lidu a k boji za vítězství socialismu, můžeme být právem hrdi. A je třeba vzdát dík všem obětavým a nadšeným pracovníkům, kteří se o tyto úspěchy v uplynulých letechasloužili.

Uvážíme-li, že dnes máme na 29 000 organizovaných souborů a kroužků, že jen ochotnické divadelní soubory sehraji ročně kolem 25 000 představení, že letošního ročníku STM zúčastnilo se na milión dětí a mladých lidí, že činnost souborů a jednotlivých amatérů mnohostranně proniká každodenním životem našeho lidu — vidíme jasně, jaká úžasná umělecká a výchovná síla je ukryta v lidové umělecké tvořivosti. Umíme však této síly plně využívat ve smyslu úkolů, které nám ukládá strana? A není v našich možnostech tuto sílu ještě zmnohosobit?

Prvním předpokladem je skoncovat se starým subjektivistickým a nadtrždním chápáním umění a kultury, které přežívá i v oblasti lidové umělecké tvořivosti. Je to jednak nehistorické srovnávání a staromilský poměr k tradicím, jednak podceňování a snižování lidové tvořivosti na pouhé diletantství. Chci proto znovu zdůraznit: lidová umělecká tvořivost je v naší společnosti výrazem aktivity lidových mas, vedených vládoucí dělnickou třídou a její ideologií. Je nedílnou součástí našeho umění a jeho masovou tvůrčí základnou.

Významná pocta ochotnickému hnutí

Celostátní konference lidové umělecké tvořivosti dala ministerstvu školství a kultury dobrou příležitost k tomu, aby ocenilo práci některých vynikajících ochotníků a ochotnických souborů udělením čestného uznání. Měli jsme velikou radost, že v celkovém počtu vyznamenaných pracovníků lidové umělecké tvořivosti bylo vysoké procento ochotníků.

Z jednotlivců získali vedle slovenského vesnického ochotníka Rudolfa Kučmy a prešovského metodika Stefana Sahuly čestné uznání docentka akademie múzických umění v Praze, dr. Klementina Rektorisová a předseda krajského poradního sboru pro divadla v Ústí n. L. Ladislav Antony. Klementina Rektorisová, kterou netřeba našim ochotníkům představovat, je pro nás dnes — po smrti nezapomenutelného Františka Kubra — zářivým vzorem a symbolem celoživotní oddané práce pro ochotnické hnutí. Ladislav Antony, pracující v ochotnickém divadelnictví 30 let, patří k těm ochotnickým funkcionářům, jimž děkujeme za mohutný rozvoj ochotnického divadla v Ústeckém kraji.

Čestné uznání dále získaly tyto vynikající ochotnické soubory: ZK Potravinář Trebišov za svou pomoc při socializaci vesnice východního Slovenska, „Mír“ OB Bílá Baraní (typ souboru pracujícího v horské vísce za velmi těžkých podmínek), dále známé slovenské soubory „Timrava“ Lučenec, OB Bojnica a RK Makyta Púchov, z českých souborů ještě vynikající kroměřížský ZK Pal Magnetón a Hornické divadlo Radnicka, které proslavilo naše ochotnické divadlo v cizině. Radu vyznamenaných uzavírá soubor z Filakova — našich spoluobčanů maďarské národnosti.

Blahopřejeme všem vyznamenaným a těšíme se z jejich úspěchu, který je nepochybně také úspěchem a uznáním dalších tisíců bezejmenných pracovníků a kolektivů ochotnického hnutí.

REZOLUCE

přijatá účastníky celostátní konference o lidové umělecké tvořivosti

My, účastníci první celostátní konference o lidové umělecké tvořivosti, jsme projednali úkoly, které pro nás vyplývají z usnesení XI. sjezdu Komunistické strany Československa. Hrdě se hlásíme k velkým humanistickým myšlenkám socialismu a komunismu a prohlašujeme, že všemi svými silami přispějeme pod vedením komunistické strany k jejich uskutečnění. Navazujeme na nejpokrokovější tradice lidové umělecké tvořivosti, zejména na bojové tradice dělnických souborů a na vzor souborů sovětských, učiníme vše, aby lidová umělecká tvořivost co nejúčinněji napomáhala výchově socialistického člověka a stala se nadšeným bojovníkem za socialismus a mír. V duchu provolání ke Sjezdu socialistické kultury budeme usilovat o upevnění jednotné kulturní fronty v boji za dovršení kulturní revoluce v naší vlasti.

Uvědomujeme si, že dnešní rozmach lidové umělecké tvořivosti je nedílnou součástí mohutného rozvoje iniciativy a tvůrčích sil lidu, uvolněných vítězstvím dělnické třídy. Lidová umělecká tvořivost jako tvůrčí činnost lidu probouzí v širokých masách stále silnější touhu žít co nejkulturněji a umožňuje rozvíjet nejušlechtlejší city a socialistické morální vlastnosti. Aby lidová umělecká tvořivost plnila v této době co nejlépe své společenské poslání, zaměříme svou pozornost především na tyto úkoly:

1. Zvýšit účast a úlohu lidové umělecké tvořivosti v politickém a veřejném životě, více sepnout LUT s životem lidu, zvýšit její účast v komunistické výchově pracujících.

2. Dále rozšířit masovou základnu LUT a lidové umělecké činnosti a stále více ji opírat o činnost společenských organizací.

3. Zlepšit řízení a koordinaci v LUT, zlepšit výchovu kádřů, zvláště dobrovolných pracovníků, a všestranně zesílit metodickou pomoc umělecké tvořivosti.

Budeme dále usilovat o to, aby se v repertoáru i v tvůrčí tématice silněji ozýval hlas dneška, oživaly revoluční dělnické tradice a zářily perspektivy zítřka. Budeme intenzivněji a cílevědoměji rozvíjet ty oblasti umění a ty žánry, které se mohou pohotově zúčastňovat boje za plnění denních úkolů. Vedle agitačních a estrádních skupin, jejichž počet chceme podstatně zvýšit, uplatníme i v umělecké práci všech ostatních souborů a kroužků kritiku a živé agitační slovo, pomáhající odstraňovat naše nedostatky a posilující náš lid v boji proti vnějšímu nepříteli.

Zlepšíme politickovýchovnou práci v souborech a kroužcích, aby jejich celá činnost vnitřní i veřejná, rozmanitost forem práce i umělecké úkoly plně vycházely z aktuálních potřeb života, především ve vlastním společenském prostředí a odpovídaly současně jejich možnostem a schopnostem. Přitom budeme dbát, aby každý účastník LUT plnil především vzorně své úkoly na svém pracovišti. Budeme bojovat proti nekritickému přeceňování vlastních schopností, velikášství, proti komerčnímu zneužívání lidové tvořivosti, ať již ze strany amatérů nebo pořadatelů kulturních podniků, a podobným nezdravým tendencím, jež narušují výchovné poslání lidové tvořivosti. Politická odpovědnost souborů a kroužků se musí projevit především v tom, jak aktivně bojují o estetický vkus a o celý politický názor svých diváků a posluchačů.

V tomto směru rozvineme lidovou uměleckou tvořivost zejména na vesnici, kde kulturní a výchovná práce má v současné době mimořádné politické úkoly, napomáhá vyrovnávat rozdíly mezi městem a vesnicí a činit práci v zemědělství přitažlivější pro mládež.

Plně využijeme umělecké tvořivosti k výchově naší mládeže v závodech, na vesnici, ve školách i v armádě. Proto získáme pro práci v souborech a kroužcích zejména větší počet dělnické a vesnické mládeže. K tomu využijeme ve větší míře i jejich přirozených zájmů. Vždyť naše dnešní mládež — to jsou zítřejší budovatelé komunismu. Na mlá-

deži záleží i další rozvoj socialistických rysů naší kultury.

Dalším rozšířením lidové umělecké tvořivosti a prohloubením její ideově umělecké úrovně přispějeme k tomu, aby umění v daleko větší míře prostoupilo náš dnešní život, činilo jej krásnější, bohatší a radostnější a pomáhalo uskutečňovat velké ideje marxismu-leninismu.

Splnění těchto velkých úkolů, které si klademe na úseku lidové umělecké tvořivosti, záleží také na zlepšení politickoorganizační a ideově umělecké péče. Obracíme se proto na ministerstvo školství a kultury a ústřední orgány všech společenských organizací, uměleckých svazů a dalších institucí, aby na základě jednání konference a přípravných diskusí před konferencí vypracovaly společný plán rozvoje lidové umělecké tvořivosti v příštích letech a učinily potřebná organizační opatření. Je třeba stále zlepšovat spolupráci orgánů společenských organizací a národních výborů, zejména zajistit soustavnou činnost krajských a okresních komisí lidové umělecké tvořivosti a dále zvyšovat účast aktivních pracovníků lidové umělecké tvořivosti na jejím řízení.

Zejména doporučujeme věnovat pozornost těmto otázkám:

1. V rámci jednotného řízení celé kulturní a výchovné práce vytvořit všechny organizační předpoklady pro získání dalších občanů, zejména mládeže, k aktivní umělecké činnosti jak ve stálých souborech a kroužcích, tak v různých jiných příležitostných formách. K tomu plně využít bohatých forem činnosti v zařízeních klubového typu.

2. Podstatně rozšířit a zkvalitnit výchovu nových vedoucích souborů a kroužků, organizátorů a instruktorů, v daleko širším měřítku zajistit možnosti odborného studia nadaných amatérů. Využít k tomu všech prostředků od prohloubení estetické výchovy na školách přes mimoškolní kurzy, zřizování „lidových uměleckých škol“ až po dálkové kurzy na vysokých školách a vytváření studií při profesionálních divadlech. Zvýšenou péčí věnovat estetické přípravě učitelů.

3. Všími prostředky prohlubovat spolupráci profesionálních umělců s amatéry, zajistit intenzivnější pomoc uměleckých, vědeckých a dalších institucí rozvoji lidové umělecké tvořivosti.

4. Podněcovat novou tvorbu, vhodnou pro amatérské soubory, a to zejména širokým rozvinutím přímé spolupráce profesionálních umělců s amatérskými soubory a zadáváním tvůrčích objednávek.

5. Zajistit podstatně zlepšení ediční činnosti jak zvýšením počtu titulů, tak zlepšením její úrovně a především tuto činnost jednotně koordinovat a řídit, věnovat přitom zvýšenou péči vydávání materiálu pro občany jiné národnosti. Zajistit pružnou distribuci literatury a hmotných potřeb pro soubory a kroužky, a to zejména zřízením specializovaných prodejen. Ke zlepšení péče plně využít rozhlasu, televize, filmu a gramofonové desky.

6. Zajistit, aby metodická zařízení vykonávala v plné míře ideově odbornou péči a zevšeobecňovala zkušenosti. Zároveň zvyšovat kvalifikaci metodických pracovníků. Plně rozvinout činnost poradních sborů.

My, účastníci celostátní konference, plně si uvědomujeme, že upevňování morálně politické jednoty našeho lidu a upevňování proletářského internacionálního má velký význam v boji proti přípravám nové imperialistické války. Vyzýváme proto všechny pracovníky lidové umělecké tvořivosti, aby ve smyslu této rezoluce v jednotné kulturní frontě přispěli ze všech sil k výchově člověka, který vybojuje mír a vybuduje komunismus.

ÚČASTNÍCI CELOSTÁTNÍ KONFERENCE
O LIDOVÉ UMĚLECKÉ TVOŘIVOSTI

UMĚLECKÝ PŘEDNES-NÁŠ VELKÝ ÚKOL

Diskusní příspěvek laureátky státní ceny L. Pelikánové

Soudruzi, soudružky! Uprostřed mochného a mnohými, přemnohými z nás už dávno netrpělivě očekávaného nástupu k dovršení kulturní revoluce u nás musí si umělec kteréhokoli oboru položit otázku: v čem, čím pomáhá moje umění k výchově člověka nové společnosti!

Zamysleme se společně nad tím, čím k této výchově přispívá umění přednesu. Je u nás málo funkce, že brzy poté, kdy nastoupil do své známé první lidový komisař osvěty v SSSR, Lunačarskij, začal uvádět do praxe svou tézi: „Nastala epocha slova.“ Ano. Krátce po Velké říjnové socialistické revoluci nastala vedle epochy grandiózních činů také epocha slova. — Víme, jak dovedl epochu slova uvádět v život nejen básník, ale i přednášeč Vladimír Majakovský, jak to uměly desítky sovětských čtenářů či amatérských recitačních kolektivů. Umění přednesu bylo všude tam, kde se bojovalo proti negramotnosti, kde se bojovalo o úspěchy pětiletek, bylo i v zákopech Velké vlastenecké války a mobilizovalo, burcovalo, posilovalo.

Skutečně, epocha slova rozkvétá vždy ruku v ruce s revolučními přeměnami. Poznali jsme to i my v 45. roce. Začínají živelně vznikat recitační kolektivy na závodech. Vzpomínám, co jen politicko-výchovné práce jsme udělali se souborem závozu Aero, ČKD Stalingrad, s recitačním souborem ŮRO. Politicko-výchovné práce mezi mladými recitátory i směrem k posluchačům. V letech, kdy uvádá STM, mizí nám v LUT i ten veliký zájem o přednes. V těch letech jsem marně usiloval o to, aby amatérští recitátoři měli svůj Wolkrův Prostějov, jako mají amatérští divadelníci svůj Jiráskův Hrošov. Teprve loni s obnovením STM se podařilo Wolkrův Prostějov uskutečnit. Letos se toto ústřední kolo soutěže v uměleckém přednesu dostává do rukou nejpopulárnějšího organizátora — ČSM. Jemu patří otázka politické výchovy mládeže, tedy i starost o umělecký přednes v LUT mládeže.

V čem tkví výchovný význam uměleckého přednesu? Recitátoři se seznamují s literaturou naší, sovětskou, světovou. Při správném výběru dostávají do rukou texty, které přímo hoří velkými, nám potřebnými myšlenkami. Tyto texty mají

přednášet, to znamená vžívat se do nich, ztotožňovat se s myšlením básníka, bojovat o jeho myšlenky s těmi z posluchačů, kdo zůstávají lhostejní. To vychovává. Recitátora i posluchače.

Ale i přípravná práce kolem uměleckého přednesu má hluboký výchovný význam. Na sterých diskusích s našimi češtináři, které vedeme v krajích a okresech v seminářích pro recitaci, jsme si ten význam ujasnili a potvrdili.

Recitátor, chce-li dobře přednášet autorův text, musí se dobře seznámit s životem autora, s jeho názory, jak jsou zachyceny v korespondenci, deníku, vzpomínkách přátel; to znamená studovat dokumenty i mít před očima živý příklad velkého člověka, sledovat jeho úporný boj o spravedlnost. Což není mocným faktorem politické výchovy, když například střílení do dělníků v Prostějově roku 1917? Používám tu nepřesného termínu „střílení do dělníků“. Když si dobře přečtete 27 jmen, vepsaných na památníčku, který stojí na křižovatce prostějovských ulic, kde došlo ke střelbě, poznáte, že jsou to jména ženská; dělníci byli na frontě, byl konec první světové války; a pokud jsou tam jména mužská, je dobře všimnout si data narození — byli to učedníci. S třídou, která takto bestiálně zachází s lidmi, nemůže mít Wolker nic společného. Jestliže toto všechno mladý recitátor pozná, pak je to pro něho jistě velkým příkladem a velkým pomocníkem výchovy.

Není dále mocným výchovným faktorem úcta k jazyku, k níž vede umělecký přednes? Úcta k jazyku, kterým mluví můj lid, úcta k jazyku, jenž by si zasloužil řád hrdiny za všechna vítězství, jež národu vybojoval?

Ráda bych tu, soudružky a soudruzi, upozornila na úzký profil naší LUT, který pozorují při soutěžích v uměleckém přednesu. Nepodařilo se nám podchytit dělnickou mládež z učilišť a internátů. I když lidová tvořivost v armádě částečně napravuje ten nedostatek, neboť tam dělníci i rolníci chlapci začínají pracovat v souborech i jako sólisté, nemůžeme po-

nechat otázku nevyřešenu. Myslím, že by náš sjezd měl v usnesení doporučit všem pracovníkům LUT, aby zaměřili svou pozornost na pomoc lidové tvořivosti mezi dělnickou mládeží.

Uměleckému přednesu se dnes dostává veliké podpory. Podpory od koho? Od orgánů a organizátorů. Od našich češtinářů na školách, od politických pracovníků v armádě. Ti jej podporují a pomáhají, jak dovedou. Ale skutečně právě jen jak dovedou. Nemají za sebou léta recitační praxe, aby ovládali znalost techniky přednesu, a po té znalosti naše lidová tvořivost volá. Volá po pomoci profesionálních umělců. Jen tam se může dovědět, jak postupovat při rozboru textu, jak pracovat s jednotlivými literárními žánry — prostě zkušenosti z recitační praxe. Pomoc profesionálů je nutná, to víme. Zvlášť, meomezi-li se jen na práci v porotách. Víme také, jaké kлады přináší. Ale má i mnoho kladů pro profesionála. Nejenže je přinucen při pomoci LUT jasně a přesně formulovat své rady o uměleckých postupech, nejenže jeho vlastní umělecká invence se neobyčejně osvětluje a inspiruje, když může pozorovat amatérův osobitý přístup k textu; profesionální umělec se dostává při práci s amatéry do těsného styku s celým bohatým a různotvárným životem své země. V našich armádních divadlech je mnoho dobrých zkušeností s pomocí profesionálů amatérům. Jsou tyto dobré zkušenosti jisté i v jiných profesionálních divadlech, ale přesto se odborné pomoci stále ještě nedostává. Bude na stranických organizacích v našich divadlech, aby před Sjezdem socialistické kultury uměly vyprovokovat umělce k vyhlášení závazků, k navazování patronátů, aby jim vysvětlovaly, že tady je jedna z cest, jak poznat život, jak mu účinně pomáhat, jak v té pomoci sám umělecky a politicky růst. Cesta, na kterou dnes všechny umělce tak důrazně volá naše strana. Cesta, která se tak prostě a zřetelně rýsuje v krásné větě, kterou odpovídají vojáci svému veliteli. Říkají: „Sloužím lidu.“ A s naší kulturou bude teprve tehdy všechno v pořádku, až také každíček z našich umělců, každý z nás, všichni si budeme moci s čistým svědomím říci „Sloužím lidu“.

NÁVOD PRO DISKUTUJÍCÍ

Diskuse naší celostátní konference neměla vcelku vynikající úroveň. Zveřejňovaný příspěvek L. Pelikánové byl jednou z mála čestných výjimek. Většinou však stále ještě neumíme rozhodnout, co z našich myšlenek se hodí pro okresní aktiv, co pro metodický článek do časopisu, co pro zprávu o činnosti a co pro takové fórum, jaké představuje celostátní konference. Protože se jí zúčastnil i oblíbený pan Prtáček, pohotově diskusi komentoval návodem pro diskutující, který má obecnou platnost a proto jej zde uveřejňujeme. Pro pochopení veršů bude třeba ještě dodat, že sál hotelu International, v němž se konference konala, je sice luxusní, ale pro tolik účastníků přece jenom malý. Seděli jsme div ne jeden druhému na klíně. — Nuže, návod pana Prtáčka zní:

Ten, kdo do diskuse leze,
ať nám neče známé téze;
i když jsou nás tady stovky
zmáčknuty jak olejovky,
tím se ještě nepraví,
že jsme tady bez hlavy.

Budování lidových divadel v Sovětském svazu

KLEMENTINA REKTORISOVÁ

Počátkem letošního jara přinesl sovětský tisk první zprávy o výsledcích úsilí mnoha ochotnických souborů získat čestný název: lidové divadlo. Sovětská vláda přikládá tomuto hnutí závažný význam a všemi prostředky je podporuje. Byly uveřejněny zásadní projevy ministra kultury SSSR N. Michajlova a ministra kultury Ukrajinské SSR R. Babiljuka. Časopis Sovětskaja kultura přinesl 2. dubna t. r. úvodník s názvem „Lidové ochotnické divadlo“ a celé stránky několika čísel tohoto hlavního orgánu ministerstva kultury SSSR a ÚV odborového svazu kulturních pracovníků byly vyplněny projevy z porady v ministerstvu kultury a dopisy vedoucích pracovníků lidových divadel, domů lidové tvořivosti a představitelů společenských organizací i profesionálních umělců. Přicházejí stále nové zprávy ze všech končin Sovětského svazu o zakládání a rozvoji lidových divadel. Hodnotí se nové zkušenosti, dobré se dávají za příklad, varuje se před nedostatky a omyly v obsahu i organizaci práce.

Samou svou podstatou má toto hnutí nesmírný společenský význam v rozvoji kulturní výstavby komunistické společnosti. Projevy tvůrčího nadšení lidu, jako brigády komunistické práce a lidové university, mají nyní svou obdobu i v lidové umělecké tvořivosti.

„Narodnyj teatr“ — lidové divadlo — to je označení pro kvalitativně nový druh a vyšší stupeň ochotnického divadla. — Slovo „teatr“ byl v ruštině kdysi pojem, spojený především s profesionálním chápáním divadelního umění. Ochotnické divadelnictví bylo jako celek označováno slovy „samodějatelnyj teatr“, „ljubitelskij teatr“.

V. Katajev: Ztřeštěná neděle. Záběr z představení ZK dolu Vrbenský v Souši

Tisíce a tisíce kroužků a kolektivů, vznikajících za sovětské vlády, se začlenilo do oblasti nazývané „chudožestvennaja samodějatelnost“, „narodnoje tvorčestvo“. V období rozvoje sovětské socialistické společnosti vznikaly díky hmotné a politické podpoře státu i masových organizací velké a umělecky vyspělé soubory, které si mohly osvojit název „divadlo pracujících“, „kolchozní divadlo“, „divadlo mládeže“, „studentské divadlo“ a spojit jej se jménem národních velikánů a nejlepších synů sovětského lidu, například Kolchozní divadlo S. M. Kirova. Svou revoluční tradici má sovětské lidové divadelnictví i ve složkách Rudé armády; například jeden z nejstarších vojenských souborů vznikl již v prvních letech sovětské vlády při vojenském učilišti v Kremlu. Výkvet nejlepších výsledků veškerého sovětského lidového divadelnictví bylo možno po léta sledovat na národních přehlídkách lidové tvořivosti.

Sjezd budovatelů komunismu, XXI. sjezd KSSS, vytkl závažné úkoly v estetické výchově lidu, zejména dorůstající generace. Další rozvoj lidové umělecké tvořivosti bude veliký a mnohostranný proces, zasahovat bude do všech oblastí života jednotlivce i celé sovětské společnosti. „Na umělecko-tvořivou stránku našeho života“, říká ministr Michajlov, „bude zvlášť blahodárně působit i zkrácení pracovního dne. Poroste všeobecná touha po samostatné umělecké tvorbě.“

„Lidové divadlo“ se zrodilo v samém kvasu současného sovětského života a orgány ministerstva kultury ve spolupráci s masovými organizacemi tuto iniciativu sledují, podporují a řídí. Začíná se budovat celá síť lidových divadel za hmotné, organizační i tvůrčí podpory státu. Jen v RFSSR — podle sdělení ministra Michajlova — bude se organizovat 100 pravidelně působících neprofesionálních divadel. Na Ukrajině to chtějí zkusit tak, že by se lidová divadla zakládala a rozvíjela přímo u profesionálních divadel a s jejich pomocí. V Bělorusí, Estonsku, Lotyšsku bude třeba si jméno „lidové divadlo“ zasloužit. Bude přičteno tomu souboru, který má tradici, zkušenosti a vynikající výsledky v průbojné umělecké tvorbě.

„Je třeba hledat další prostředky a formy povzbuzení, které by napomáhaly tvůrčímu růstu umělců-amatérů“, píše L. Alexejeva, ředitelka Ústředního domu lidové tvořivosti N. Krupské. Nikoli však takovou formu podpory, která by měnila amatéry v honorované zaměstnance nebo z pohodlnosti vyplňovala mezery v souborech profesionálními herci. Ti mohou být zváni jen jako hosté pro zvlášť významné role. Jejich hostování má se stát školou pro celý soubor.

Velkou chybu udělali v Kaluze. Vyhlásili konkurs na členství v lidovém

divadle a přetáhli tak nejlepší herce z různých dávno již existujících souborů. Vytvořili nahodilou skupinu, nikoliv kolektiv. Ty soubory, které by si byly zasloužily získat název lidového divadla, byly tím oslabeny a ztratily možnost o toto čestné právo zápolit. (N. Alexejeva.)

První zkušenosti necelého roku také již varují budovatele a zřizovatele lidových divadel před nahodilostí a úspěchaností. Překotné a nedomyšlené řešení by mohlo správnou ideu jen poškodit. Treba neústupně a rozhodně bojovat proti umělecké povrchnosti, ideové nejasnosti a organizační neodpovědnosti. Skoncovat se zásadou „nevmešování“ do činnosti souborů, majících sklon k pěstování balastu a kýče, nedávat příležitost různým pacalům, aby se přizpůbili na budování lidových divadel. Netrpět nehospodárností a nálady, spoléhající jenom na hmotnou podporu státu a závodů. Péče o očistu a hlubokou ideovost sovětského umění jako umění velikého mistrovství a veliké pravdy se týká i ochotnického divadla. Na profesionální i neprofesionální umění takového výsostného významu nebude sovětská společnost šetřit prostředky, aby je hmotně zabezpečila.

Na nová lidová divadla je třeba mít vyšší nároky než na běžné divadelní kroužky, z nichž mnohé mohou pracovat jen příležitostně a bez plánu. Vedoucí lidového divadla se musí starat nejen o repertoár a inscenace vysoké úrovně, ale také o soustavnou ideovou a uměleckou výchovu souboru. V lidová divadla lze přeměňovat jen nejlepší kolektivy, již stmelené, zkušené v umělecké a výchovné práci, s dobrou morálkou a mající okruh stálého obecenstva, disponující místnostmi a zařízeními. Tam, kde dosud stálý ochotnický soubor nepracuje, je možné vyvolat v život zcela nový kolektiv s cílem stát se lidovým divadlem. Nelze však nechat se unést početností a všechny ochotnické kroužky prostě přeměnit v lidové divadlo. Správné je, vyzvednout jen ty nejlepší a pomáhat jim, aby se staly ostatním vzorem.

Ministerstvo kultury Ukrajinské SSR přikázalo svým orgánům bedlivě prozkoumat práci všech existujících souborů a nejlepším udělit název „Ochotnické lidové divadlo“. Připravuje pro ně zvláštní statut. Při ukrajinských konservatořích se zřizují oddělení dálkového studia pro pracovníky lidové tvořivosti a při městských a okresních domech kultury se ustavují nové soubory. Iniciativa vytvářet ochotnické divadlo vyšší formy — divadlo lidové — roste na Ukrajině zejména ve venkovských obcích a kolchozech, vzdálených od sídel profesionálních divadel.

„Sovětská kultura“ vyzvedá ve svém úvodníku tvůrčí iniciativu ochotnických pracovníků a kritizuje jednotlivce, kteří přistupovali k organizování lidových divadel s velkým ráumem, bez přemýšlení, hotovi je „nasazovat

v libovolném množství". Leckde se přistupovalo k věci jen formálně, pouhým přejmenováním, bez prověrky práce souboru a jeho vedoucího, bez materiálního zajištění. V témže čísle uvedeného časopisu jsou přímé zprávy z různých souborů, které již dosáhly úspěchů. (Uveřejníme je v příštím čísle Ochotnického divadla. Pozn. red.)

Úvodník obsahuje také výzvu, aby profesionálové, jako zkušeni druzí ochotníků, zejména ti, kteří již s nimi pracovali, ve své činnosti pokračovali a zvýšili ještě její úroveň a nároky na soubor. „Profesionální divadla by se mohla stát trvalými konzultačními středisky pro vedoucí a členy souborů, pořádat zvlášť cykly přednášek a seminářů o jevištním umění.“

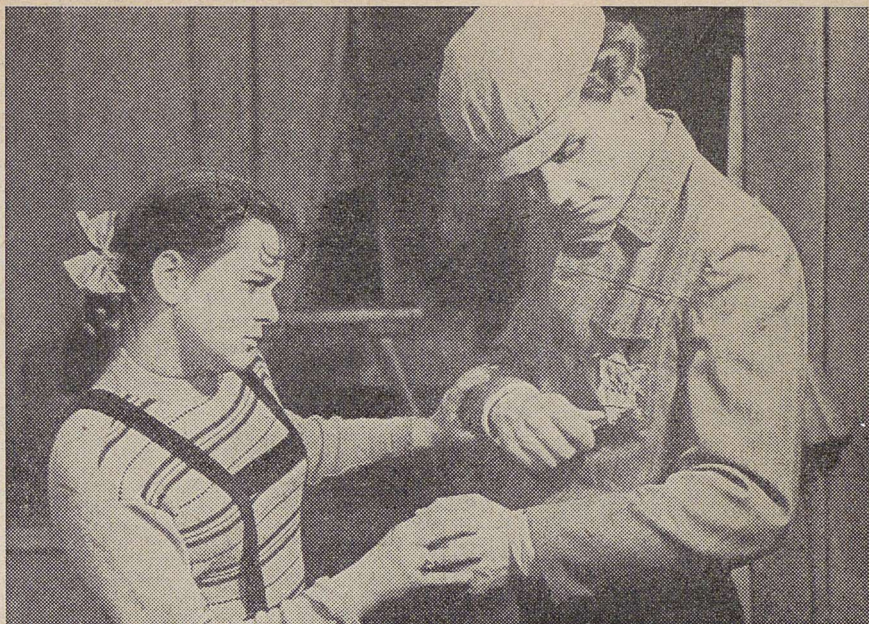
Bylo také slyšet námitky, že prů rozvoj těchto lidových divadel bude na škodu umění profesionálního. „To není správné,“ říká ministr Michajlov. „Jsme přesvědčeni, že nastane doba, a my už ji cítíme v nejlepších projevech našeho každodenního života, kdy dělníci, rolníci a inteligence budou žít a pracovat tak, že — obrazně řečeno — budou stejně zručně ovládat kladivo jako štětec a pero. Nejširší masy pracujících se přimknou k umění, a to nejen jako „spotřebitelé“, ale i jako tvůrci uměleckých hodnot. Taková je jedna z nejkrásnějších tendencí naší epochy — epochy výstavby komunismu.“ A z toho vyplývá i obrovský rozmach umění profesionálního. „Rozvoj lidové umělecké tvorivosti bude podněcovat a živit naše profesionální umění, nebude mu na škodu, ale pomůže mu vystoupit na nové tvůrčí výšiny. A naopak, umění profesionální, povolání vytvářet vynikající a dokonalé vzory umělecké tvorby, bude pomáhat amatérské činnosti k vysoké náročnosti a dokonalosti.“

Úvodník Sovětské kultury také reaguje na podněty probíhající diskuse o otázkách organizace a řízení lidových divadel i ochotnických kroužků. Klání se k návrhu vytvořit v republikách, krajích a okresech rady (sověty) lidové umělecké tvorivosti, v nichž by byly zastoupeny orgány ministerstva kultury, odborů, komsomolu a organizací tvůrčích pracovníků. Koordinovaly by řízení veškeré lidové umělecké tvorivosti, staraly by se o školení, vydávání repertoáru a metodických pomůcek, o knihovny a půjčovny a podobně.

Velmi záleží na úrovni práce vedoucího pracovníka v každém lidovém divadle. Na některých venkovských okresech, kde jsou zámožné kolchozy, lze uvažovat o stálém kvalifikovaném a honorovaném vedoucím pracovníku.

V repertoáru lidových divadel zaujme první místo současná hra a jednoaktové hry, inscenačně nesložitě, ale výrazně odpovídající na aktuální otázky. Úvodník obsahuje i výzvu k autorům a nakladatelstvím, aby vyhověli této naléhavé „sociální objednávce“.

Na poradě v ministerstvu kultury se většina účastníků vyslovila k otázce aktivity lidových divadel v tom smys-

Mincův záběr z Deníku Anny Frankové v provedení ZK ČSD Tábor

lu, že má být trvalá, soustavná. K inscenacím je třeba volit takové hry, na které stačí síly divadla. a neváďet více než 2—3 premiéry celovečerních her za rok. Doporučuje se v každém divadle ustavit uměleckou radu, složenou z představitelů veřejnosti, závodů, kolchozů, pracovníků domů lidové tvorivosti, profesionálních divadel. Jejím úkolem bude stanovit repertoár z celovečerních her i malých forem a posuzovat nové inscenace. Hospodařit mají tato divadla rentabilně, i když lze počítat s pomocí závodů a kolchozů ve vlastních a mimořádných případech, jako jsou například stavební investice, dopravní prostředky na zájezdy. Základ činnosti je však třeba chápat jako čestný, dobrovolný úkol s nároky na velkou osobní obětavost. A právě tak i pomoc ze strany státu a organizací má být chápána jako úkol budovatelský. Vždyť účast pracujících v lidové umělecké tvorivosti je práce společensky neobyčejně prospěšná a bude mít stále významnější podíl na rozvoji sovětského umění.

Tato velká iniciativa sovětských lidových divadelníků a celé hnutí za vytvoření lidového divadla, v plném

smyslu toho slova, divadla vpravdě lidového, má historický význam. Sovětští ochotnickí divadelníci se chtějí společně s profesionálními umělci podílet na splnění úkolu, o němž mluvil na XXI. sjezdu KSSS s. N. S. Chruščov: Být i nadále „aktivními pomocníky strany a státu v komunistické výchově pracujících, v propagování zásad komunistické morálky, v rozvíjení mnohonárodní socialistické kultury, v utváření dobrého estetického vkusu.“

★

„Hnutí pro vybudování lidových divadel je nám zvlášť drahé. Vždyť i náš soubor vznikl před šedesáti lety ze skupiny ochotníků. Máme za to, že by etické zásady zakladatelů MCHATu, K. S. Stanislavského a Vl. I. Němiroviče-Dančenka, měly být základními principy při budování lidových divadel. Lidové divadelníci si musí jasně uvědomit, ve jménu čeho se spojují k práci. Tehdy vznikne atmosféra studijního úsilí, tehdy každé představení bude svátkem pro herce i diváky.“

Národní umělec SSSR M. Kedrov při setkání s pracovníky lidové umělecké tvorivosti v březnu 1959

DRUŽBA SE SOVĚTSKÝMI DĚTMI

V jednom z podzimních čísel Ochotnického divadla přečetly si děti ze souboru Lipka z JSŠ v Kamenici nad Lipou o tom, jak pracuje leningradský ochotnický soubor Vyborského domu kultury. Napsaly psaní dětské skupině tohoto souboru. S velkou radostí uvítaly odpověď z Leningradu, kterou napsala nejmladší skupina sedmadvaceti dětí (začaly pracovat teprve na podzim cvičením výslovnosti a etudami, nyní nacvičují dvě jednoaktovky). Děti z Lipky ještě nezačaly psát odpověď, když k jejich překvapení přišlo druhé psaní z Leningradu, ze starší skupiny dětského souboru, v které jsou i komsomolci. Pracuje už dva roky. V té-

to skupině je režisérem známý leningradský herec V. I. Osipov [z toho byla v Lipce zvlášť velká radost a sláva], kterého prý mají všechny děti v souboru moc rády. Děti z leningradského souboru velmi vítají, že si s nimi chtějí psát československé děti, které milují jako ony divadlo a chtějí s nimi navázat pevnou a trvalou písemnou družbu a výměnu fotografií. I vedoucí si chtějí vyměňovat zkušenosti o své práci v dětské dramatické výchově. Děti, které vede soudruh Osipov, nacvičují svou první divadelní hru, pohádku Království křivých zrcadel od Gubareva a Uspenského.

J. H.

DRAMATICKÝ TEXT — JAK URČUJE HERCOVU A REŽISÉROVU TVORBU DRAMATICKÁ POSTAVA — STYL TEXTU A STYL DRAMATICKÉHO DÍLA

V předešlé kapitole jsme se zabývali stanovením jednotlivých termínů a srovnáním herecké práce s různými druhy umění. Došli jsme k závěru, že závislost herce na textu je takového charakteru, že zde můžeme hovořit o reprodukčním umění.

Dnes si všimneme přímo dramatického textu [dramatu]. Vyjdeme z „Estetiky dramatického umění“ Otakara Zicha. V jedné kapitole se zamýšlí nad kvalitou dramatického textu a srovnává jej se záznamem díla hudebního:

„Skladatel slyší hudební dílo ve své fantazii, jde mu však o to, aby mohlo skutečně zaznít, k čemuž je třeba mnohých hudebníků, a jde mu o to, aby mohlo zaznít kdokoliv v budoucnu. Musí tedy napsat z něho to, co je možno. Úkolem hráčů a zpěváků je vlastně pak hrát a zpívat tóny podle not.“ V nich pak, podle Otakara Zicha, je dána výška, relativní trvání tónu, tempo atp. Tvůrčí svoboda hudebního reprodukčního umělce je umožněna pouze jemným odstíháváním toho, co je v notách dáno. Přitom zde kvalita záznamu zvukové jednotky — nota — odpovídá tomu, co je výsledkem reprodukční tvorby — zvukové jednotce — tónu.

Vzpomeňme si na druhou kapitolu naší studie a zjistíme, jak je tomu v dramatu (textu) a u dramatického díla (představení). Řekli jsme si, že dramatické dílo je vše, co v dané době provozování díla *vidíme a slyšíme*. Dramatické dílo má tedy dvě složky — akustickou a optickou. Podobně je tomu i u hercovy tvorby — i zde je stránka akustická (dialog) a stránka optická (gesto, mimika, maska atp.).

Otakar Zich, když srovnává práci herce a hudebního reprodukčního umělce, zamýšlí se zvláště nad optickou stránkou hereckého projevu: „Co však říci o viditelné stránce hereckého projevu, o masce, mimice, gestech, o tom, jak osoba jedná a jak se chová? To vše zajisté není dramatickým textem dáno, ve smyslu našeho předchozího rozboru.“

Dramatický text v přísném slova smyslu je záznamem pouze toho, co herec na jevišti říká, ale nikde není v dramatu předepsáno, jaké má mít gesto, mimiku apod. Čili: Text je v dramatickém díle ukryt v tom, co jako diváci slyšíme, ale ne v tom, co vidíme. „Dramatický text je sice ideově směrnici pro viditelnou hru hercovu, ale neurčuje konkrétně její specifické kvality, jež jsou opticky pohybové.“ (O. Zich, str. 28 a další.)

Je jisté, že celá jedna složka hereckého projevu — optická — není textem určena do takové míry, jako jsou noty, závazné pro umělce hudebního.

Ale přece je zde háček: I když musíme mít stále na zřeteli, že Otakar Zich u nás první razí novou teorii divadelního umění, že teoreticky velmi správně ukazuje na *tvůrčí* charakter herecké tvorby, jistě si všimneme, že v této nasáží se dopouští určité nepřesnosti.

Dramatický text neobsahuje jenom to, co je hovořeno, ale také to, jak je jednáno. V čem je chyba: Především v tom, že nelze mechanicky srovnávat notu a slovo. Oba tyto — chcete-li, napsané znaky — jsou sice určitým záznamem zvuku. Ale zatím co nota je pouhým záznamem zvuku, slovo má navíc i společensky významovou stránku pojmu. A proto je v textu, v dialogu, v tom, jak lidé hovoří, obsažena celá dramatická postava. Kratičký výsek z textu Krále Leara nám to objasní (W. Shakespeare, Král Lear, Příloha k časopisu Divadlo č. 11, 1957, str. 14):

Lear: Vidíte mě tu, nebohého starce, plného běd...

Myslíte, že budu plakat? Ne! Nebudu plakat! Měl bych proč plakat, ale spíše to srdce na drt se rozskočí než já bych se rozplakal...

Jistě vidíte, že není možné, aby herec hrající krále Leara se v tomto okamžiku tvářil vesele, aby se dvorně klaněl obecenstvu, aby radostně tančil apod. Slova, která tu herec hovoří, obsahují duševní stav dramatické osoby. A reprodukčním úkolem herce není v tomto případě pouze reprodukce zvukových kvalit slova, ale *reprodukce dějů a duševních stavů jednajících dramatických osob, které jsou v textu obsaženy*.

Vidíme tedy základní rozdíl v charakteru předlohy: U *hudby* a částečně můžeme říci i u recitace, je záznam díla — předloha — záznamem zvukových hodnot, které provedeny vyjadřují autorem zachycenou náladu a myšlenku.

U *dramatu* je zápis díla záznamem zvukových hodnot, které však zároveň tlumočí děj a duševní stavy a teprve realizací tohoto děje vyjadřuje autor svou náladu a myšlenku.

Je zcela jisté, že herec může právě ve své optické stránce projevu více a volněji uplatňovat gesto a mimiku, která není textem určena v přímém záznamu, ale přece toto gesto a mimika musí být v jednotě toho, co herec na základě textu tvoří — tj. v jednotě dramatické postavy.

Ale v některých případech vidíme, že text rozhodujícím způsobem určuje přímo nejen styl hercovy práce, ale i výtvarný styl scény vlastní měrou své stylizace. Ukážeme si to na příkladě: První úryvek bude ze hry A.

P. Čechova, Tři sestry (Knihovna klasiků, Praha 1953, str. 266).

(Za scénou je slyšet housle.)

Máša: To hraje náš bratr Andrej.

Irina: Náš učenec. Snad bude universitním profesorem. Otec byl voják, ale jeho syn zvolil kariéru učenice. Olga: Na přání tatínkovo.

Máša: Dneska jsme ho dopálili. Vypadá to, že je kapinku zamilován.

Irina: Do jedné zdejší slečny. Večer bude asi u nás, nic bych za to nedala.

Máša: Ach, jak ta se obléká. Ne, že by nehezky nebo nemoderně, ale prostě hrozně. Takovou zvláštní křiklavě žlutou sukni s takovou banální sametkou dole, a červenou bluzou. A tváře takové vymyté, vymydlené. Andrej není zamilován. To přece není možné, má vkus, to nás prostě jen tak škádlí, jen tak žertuje. Včera jsem slyšela, že si ta jeho slečna vezme Protopopova, přednostu zdejšího úřadu. A dobře udělá. (Do bočních dveří) Andreji, pojď sem. Můj milý, jen na minutku.

Veršinin: Veršinin.

Andrej: Prozorov. (Utírá si pot z čela) Jste velitelem zdejší baterie?

Olga: Jen si představ, Alexandr Ignatjevič je z Moskvy.

Andrej: Jistě? No, gratuluji, to vám sestřičky teprve nedají pokoj.

Veršinin: Už jsem se omrzl vašim sestrám.

Irina: Podívejte se, jaký mi dal Andrej rámeček na fotografie. (Ukazuje rámeček) A sám ho dělal.

Veršinin (prohlíží si rámeček a neví, co by řekl): no... věc je to...

Irina: A tenhle rámeček nad klavírem dělal taky on.

Andrej (mávně rukou a odchází).

Všimneme si, jak jsou určeny v tomto kratičkém úryvku postavy hry. V dialogu se dovídáme všechno do nejjemnějších podrobností. (I oblečení je u některých osob přímo v dialogu určeno.) A tomuto detailnímu prokreslení postav v dialogu musí odpovídat i detailní, konkrétní realistické gesto a mimika. Tento zdánlivě prostý a všední rozhovor by se jistě dostal do rozporu s pathetickým rozmáchlým gestem, které si může dovolit herec v shakespearovských dramatech. Všimneme si, že text Čechovův neurčuje jen styl herce, ale i stylizaci scény. Text zachycující všední úsek života v jeho detailním prokreslení vyžaduje i detailně určené prostředí. Do výtvarného rámce scény musí být zařazen klavír, rámeček s fotografií. V textu Tři sestry bychom zjistili celou řadu drobných věcí všedního života, které mají na scéně své dramatické poslání. Těžko bychom si mohli představit pro tuto hru vysoce názna-

kovou scénu nebo konstruktivisticky řešený jevištní prostor. Vidíme, že textem jsou dány i základní podmínky: Konkrétní text, hluboce prokreslující postavu, musí mít konkrétní, detailní, realistické gesto. Přirozenost dialogu vyžaduje i přirozenost mluvy i přirozenost gesta.

Postavme proti tomuto úryvku Čechovovy realistické hry text konverzační komedie Oscara Wilda, Ideální manžel:

Goring: ... Je deset. Už by tu mohla být. Musím říci Phippsovi, že nejsem pro nikoho jiného doma. (Chystá se zazvonit)

(Vstoupí Phipps)

Phipps: Lord Caversham.

Goring: Ó, proč se jen rodiče objevují vždycky, když nemají? Asi pro to mají zvláštní důvod.

(Vstoupí lord Caversham)

Goring: Mám radost, že tě vidím, drahý otče.

(Jde k němu)

Caversham: Pomoz mi z pláště.

Goring: Stojí to za to, otče?

Caversham: Ovšem, že to stojí za to, pane! Která židle je tu nejpohodlnější?

Goring: Tamhle, otče, v té sedávám vždycky sám, když mi přijde návštěva.

Caversham: Děkuji ti. Doufám, že tu není průvan.

Goring: Ne, otče.

Caversham: To jsem rád. Nesnáším průvan. Doma průvan nemáme.

Goring: Zato dost přeháněk, otče.

Caversham: Nevím, jak to myslíš. Musím si s vámi vážně promluvit, pane.

Goring: Drahý otče, tak pozdě?

Caversham: Milý pane, je teprve deset hodin. Namítáš něco proti této hodině? Já myslím, že je to hodina neobvykle vhodná!

Goring: Víš, otče — dnes bohužel není můj den pro vážné rozhovory. Je mi velmi líto, ale dnes to nejde.

Caversham: Co tím chcete říci, pane?

Goring: Během sezóny, otče, mluvím vážně pouze každý první úterek v měsíci, a to od čtyř do sedmi.

Caversham: Tak mi rače udělat z dneška úterek. Nic lehčího.

Goring: Ale, otče, už je sedm pryč a lékař mi nařídil, abych po sedmé hodině nikdy nemluvil o něčem vážném. Mluvím potom ze spaní.

Caversham: Že mluvíš ze spaní? A co na tom? Nejsi ženat.

Goring: Ne, otče, to nejsem.

Caversham: A právě proto jsem zde.

V porovnání s textem předchozím zjistíme, že pro hluboké prokreslení psychologické postavy by zde herec nenašel v textu oporu jako je tomu u Čechova. Ani na výtvarnou stránku scény nejsou dány textem žádné nároky. Důkladný rozbor Ideálního manžela by nám ukázal, že hrdinové mluví rychle plynoucí text, většinou vtipné slovní hříčky. V určitém bodě dialogu je zvrat situace a děj se dostane do další zápletky a koloběh se opakuje.

Rozdíl herecké práce na psychologickém dramatu a konverzační hře je jasný. Herec i režisér, pochopil-li správně text, pozná, že pokaždé musí užít jiného stylu hry.

Shrneme-li náš dosavadní rozbor, zjistíme, že text svou mírou stylizace (konverzační komedie, veršovaná hra, psychologické drama apod.) určuje do jisté míry i stylizaci jak optické, tak akustické stránky hereckého projevu.

V dalším pokračování se ještě k této otázce vrátíme.

MIMOŘÁDNÁ INSCENACE

František Kubr, jehož první výročí úmrtí jsme 23. května vzpomínali, vždycky říkával, že ochotnický soubor by se měl léta připravovat na svou velikou a slavnou inscenaci. Měl na mysli čin opravdu mimořádný, který by na velikém díle stmelil kolektiv a znamenal také dramaturgicky něco mimořádného. Jediné nebezpečí této mimořádné inscenace, říkával František Kubr, je v tom, že soubory někdy neodhadnou dobře své síly a vyplývají je na předem ztracenou záležitost. Jako příklad dobrého, uvědomělého výběru a uplatnění takové inscenace uváděl slavné představení DDOČ Gorkého Měšťáků, režírované Františkem Spitzerem. Tenkrát, v první republice, vidělo toto představení ve více než padesáti reprízách desítky tisíc diváků.

Právě na tuto velkou inscenaci jsem si vzpomněl v hledišti vyškovského divadla při představení hry Vojtěcha Cacha, Duchcovský viadukt.

Režisér Jarek Jaroš dokázal vtisknout více než šedesátiletému kolektivu nadšení pro splnění velkého úkolu. Neměl příliš dobré technické podmínky; nevybavené, mělké jeviště

nebylo dost způsobilé pro velké komparzové scény. Řada souborů by ztroskotala už na této první překážce. Vyškovští udělali pro náročnou hru všechno, co bylo v jejich silách. Zajímavé je, že nejméně pravděpodobně, nejsilněji působily právě davové scény, kde bylo nutno překonávat nejuvíc technických obtíží. Naproti tomu zbytečně nevyšly individuální akce, přestože hereckých sil a schopností bylo dost. Režisér se zřejmě soustředil víc na ideové akcenty hry, na její dramatické vrcholy.

Zbývá ještě otázka využití této významné inscenace. Po dlouhém nastudování stěží může soubor uspokojit jen dvoji provedení. Pomyslíme-li, že hra má i pečlivě provedenou výpravu, která spotřebovala značný finanční náklad, je třeba uvažovat o hospodárnějším využití představení. V okresních a krajských poradních sborech by měla být věnována větší péče organizaci výměnných představení. Výjimečnou inscenaci má zhlédnout co největší počet diváků — teprve pak splní opravdu svůj úkol.

V. Dk.

V. Cach: Duchcovský viadukt.

Záběr z představení ZK Sandrik Vyškov

ČELEM K SOUČASNOSTI

Pardubický krajský poradní sbor pro divadlo organizoval letošní soutěž novým způsobem. V době od počátku sezóny do 31. března zhlédly okresní poroty všechna ohlášená divadelní představení. Pozoruhodné inscenace byly ihned ohlášeny KPS, který vyslal na reprízu jednu ze dvou krajských porot. V určeném období bylo v kraji sehráno přes 130 představení, z nichž krajským porotám doporučeno 24. Krajské poroty provedly pak závěrečné hodnocení a vybraly 11 inscenací pro dvě oblastní přehlídky v Ronově nad Doubravou a v Políčce.

Jaké závěry možno učinit z průběhu soutěže? Především o dramaturgii. Letošní sezóně předcházela v kraji bohatá a plodná příprava. Po krajském dramaturgickém semináři následovaly semináře v okresech a zejména besedy v souborech. Účast členů KPS a OPS na těchto besedách se vyplatila a byla užitečná po mnoha stránkách. Bylo by možno uvést řadu příkladů a rozebrat často bouřlivé a bojovné diskuse, avšak dnes nás zajímají především praktické výsledky těchto seminářů a besed — a ty jsou velmi potěšitelné. Letošní sezónu můžeme směle nazvat velkým přelomem v dramaturgii souborů Pardubického kraje. Co je charakteristickým znakem repertoáru většiny souborů? Je to skutečnost, že na našich jevištích začínají převládat aktuální, žhavé a naléhavé problémy současnosti. Počet her se současnou tematikou vzrostl proti loňské sezóně zatím více než dvakrát.

Podívejme se stručně na repertoár sou-

borů, jejichž inscenace zhlédly krajské poroty. Bylo hodnoceno 24 inscenací, z nichž plných 18 tvořily hry současných autorů a z nich 12 byla díla českých a slovenských dramatiků. To je zjev jistě velmi radostný. Je tu ovšem i druhá stránka věci a ta je méně potěšitelná: ze světové klasiky byl inscenován pouze Lermontov a z naší se dostalo toliko na Klicperu a Jiráka. Klasika se ovšem v kraji hrála, ale umělecká úroveň inscenací byla poměrně nízká.

Obrat k současnosti ještě výrazněji potvrzuje přehled inscenací, které byly vybrány pro oblastní přehlídky. Na přehlídce v Ronově n. D. byly vybrány hry: Dietl: Nepokojné hody sv. Kateřiny, Kohout: Taková láska, Casona: Stromy umírají vstoj, Rozov: Když hledáme radost a Zola: Tereza Raquinová. V Políčce tvořily přehlídku inscenace: Lermontov: Maškaráda, Wolf: Profesor Mamlock, Karvaš: Meteor, Pfeiffer: Slavnost lampiónů, Čapek: Matka a Kohout: Sbohem smutku. Z inscenací, které na přehlídce zařazeny nebyly, je ještě nutno uvést Jarišovu Přísahu, Pavlíčkovu Černou vlnku, Blažkovo Třetí přání, Homoldovu Letku Netopýr i Kubátové Jak přišla basa do nebe.

Z tohoto výčtu možno bezpečně soudit, že vyspělé a nejvyspělejší soubory kraje jdou správnou cestou. Na našich jevištích se objevuje dnešní člověk a řada nejzávažnějších problémů současnosti. Velmi zajímavá je skutečnost, že přehlídka v Políčce byla ve znamení boje proti fašismu, proti válce, že to byla přehlídka

bojovná a optimistická, neboť jejím smyslem bylo pokrokové úsilí o vyjádření konkrétní podoby nového humanismu, nového — socialistického člověka.

Pokud jde o umělecké možnosti souborů inscenovat zvolené hry, nutno kladně hodnotit skutečnost, že nikde se ochotníci nepřecenili, že všechna představení odpovídala možnostem souborů. Přece však je třeba upozornit na jednu slabinu. Je jí otázka režie. Ve většině představení se režiséři sice vyrovnali s hlavní myšlenkou, avšak objevnost, výraznou průbojnost, nové metody či dokonce experiment jsme viděli jen velmi zřídka. Nejlepší představení v kraji, například Profesor Mamlock (ZK Elite Chrudim), Slavnost lampiónů (ZK Karosa Brandýs nad Orlicí) nebo Tereza Raquinová (ZK Tesla Přelouč), jsou inscenace silné a přesvědčivé, v režii vyrovnané a jsou správným vyjádřením toho nejlepšího z ochotnického hnutí v kraji, avšak „něco“ v nich chybí. Je to určitý nedostatek průbojnosti a snahy po novém vyjádření ušlechtilých myšlenek, pokrokového charakteru uvedených her. Tímto směrem je třeba napříští se zaměřit, aby umělecké dotváření našich inscenací odpovídalo pokrokovému výběru představení.

Blíží se konec sezóny, kdy pohled na naši práci bude moci být zpřesněn a hodnocení bude hlubší i obsáhlejší. Avšak již dnes můžeme být spokojeni s cestou, kterou nastoupila v Pardubickém kraji většina ochotnických souborů. Jestliže se soubory dále zaměří na prohloubení umělecké práce, jestliže věnují větší péči svým režisérům, pak v příštích sezónách postoupíme opět o velký kus vpřed.

Oldřich Měsíček,
člen KPS(d) Pardubice

S jarem k nám zavítala porota

Nastudovali jsme Čapkovu dramatu R.U.R. Osvítili jsme jim naše vesničky, ukázali jsme jim, jak se nosí dlouhá toaleta, jak se pohybovat ve smokingu. Do programu jsme napsali, proč právě Čapka a proč právě R.U.R.

— o zručnosti strojů v rukou dolarových magnátů a co s nimi může dokázat socialismus za divy. Tak — a teď jsme byli moc zvědaví, co porota na to. Porota přijela. Dali jsme jí smažený řízek a bramborový salát. To je nutná expozice pro diskusi. Čert ví, řízek byl asi studený nebo měli porotci žaludeční vředy — zkrátka, pustili se do nás. Ze začátku mírně, ale tyhle předešly jako: o kladech představení nebudeme dlouze hovořit, podíváme se spíš na nedostatky, berte naše výhrady přátelsky, nejsme neomylní, je to naše subjektivní hledisko atd. — známe příliš dobře, než aby nás smírně naladily. Porotci byli čtyři, nás bylo čtyřicet. Po zmíněném úvodu jsme si vyčkávavě zapálili cigaretu a s mírnou ironií jsme se zahleděli upřeně na prvního smělce. Po těchto soustředěných pohledech trochu zakolísal a pravil, že není dost dobře připraven,

že nemá referát ucelený a že se společně pravdy můžeme dobrat v přímé diskusi. Výborně, první kolo je našel. Pravil, že Helena Gloryová vchází do Dominovy pracovny v předešlé příliš jistě, vlastně bez vyzvání. Pravili jsme, že je to společenská rutinérka a je všude hned doma. Pravil, že právě jako společenská rutinérka musí zachovávat společenská pravidla. Pravili jsme, že to hrajeme tak, jak to Čapek chtěl. Zahnali jsme ho na mantinel. Druhý útočník mu přišel na pomoc. Nána se mu zdála být příliš tvrdá. Odpověděli jsme, že právě tak to Čapek chtěl. Zakolísal a chytil se špatně rozmístěných rekvizit — květin v prvním dějství. Odpověděli jsme, že je na domácí scéně máme jinak rozmístěny, ale na zájezdě nám to takhle lépe vyhovuje. Mezitím se první porotce trochu vzpamatoval a nasměle podotkl, že Helena Gloryová, když spálí zá-

JARO OSTRAVSKÝCH OCHOTNÍKŮ

A snad je to i jaro symbolické. Něco jako příslib, budoucích úspěchů vesnických souborů.

Když krajský poradní sbor v Ostravě loňského roku hodnotil svou činnost, vyvodil správné závěry; nestačí jen pečovat o nejvyspělejší a výspělé soubory, pracující především v dobrém prostředí závodních klubů nebo na větších místech, ale je nutné všimnout si a pomáhat početně největší skupině — vesnickým divadelním souborům, které namnoze živoří (a to i umělecky, nejenom finančně) u chudých osvětových besed. Jejich činnost se stále zmenšovala také proto, že nemohly nijak vážně zasáhnout v soutěžích a že jim nebylo možno — pro veliký počet — nějak výrazně metodicky pomáhat. Po průzkumu v okresech doporučil KPS odboru školství a kultury při radě KNV vyhlásit pro divadelní období 1958/59 krajskou soutěž vesnických souborů, která by byla dotována hmotnými odměnami pro nejpotřebnější kroužky, vyvíjející uspokojivou činnost i přes špatné podmínky, a která by vrcholila krajskou přehlídkou vítězů okresních kol.

Krajská soutěž vesnických souborů byla vyhlášena. Neobešla se přirozeně bez nedostatků, ale na dvě stě soutěžících vesnických souborů proti devadesáti čtyřem (a v tom jsou i všechny „B“ soubory, kterých je přes čtyřicet!) v loňském roce, je možno zajisté považovat za úspěch. Rovněž repertoárový výběr vesnických souborů se změnil od základů. A to je v podmínkách kraje, jehož velká část je vlastně pohraničí (anebo „staré pohraničí“ s osídlení ze všech koutů republiky) — snad ještě cennější.

Takový je obrazek dramaturgie všech našich souborů:

	Počet premiér	
	1957/58	1958/59
1. Klasická česká	123 — 30,15 %	131 — 26,89 %
2. Klasická ruská	16 — 4,02 %	16 — 3,28 %
3. Klasická západní	22 — 5,52 %	18 — 3,69 %
4. Klasická východní (polská, bulharská, maďarská atd.)	20 — 5,02 %	41 — 8,83 %
5. Současná česká tvorba	60 — 17,58 %	123 — 25,53 %
6. Současná SSSR	9 — 2,25 %	23 — 4,52 %
7. Současná východ	18 — 4,50 %	21 — 4,32 %
8. Současná západ	4 — 1,00 %	5 — 1,02 %
9. Hry pro děti a mládež	67 — 16,83 %	94 — 19,30 %
10. Stará česká hra	81 — 20,36 %	10 — 2,05 %
11. Opereta	23 — 5,77 %	3 — 0,61 %
12. Brak	55 — 13,81 %	1 — 0,20 %
Celkem sehráno premiér	398	487

Jak jsme se snažili tomuto procesu pomáhat?

Především jsme si uvědomili, že vesnický ochotník nemá tolik příležitosti ani času, aby mohl sám najít vhodnou hru pro

svůj soubor a chybí mu i přehled — hlavně současné tvorby.

V rámci akce, které jsme trochu honosně říkali „Generální dramaturgický plán našeho kraje“, uskutečnili jsme řadu dramaturgických aktivit, vždy na několika místech jednotlivých okresů, aby se jich mohlo zúčastnit svými vedoucími co nejvíce souborů. Přivezli jsme divadelní knihy s sebou, aby si je mohli zájemci na místě zakoupit. (To je dobrá zkušenost. Mnohdy se volí hra z těch, které jsou právě po ruce!) Poučený lektor pak krátce promluvil o funkci řádného dramaturgického plánu a jiný seznámil přítomné se současnými autory tak, že jim pověděl zhuštěný děj a nároky doporučované hry. Nu, a pak jsme pobesedovali s jednotlivými vedoucími o jejich dosavadní práci a podle dispozic jejich kroužků doporučovali tu či onu hru.

Celá akce se nám nezdařila do důsledku — obhospodařili jsme tak jen něco přes sto šedesát souborů. Ale skutečnost, že mnozí soudruzi žádají, aby se tyto aktivity pravidelně opakovaly, ukazuje, že bude-li akce dobře organizována, může vést nesporně k určitým kladným výsledkům.

Vrcholem soutěže vesnických souborů byla krajská přehlídka, která se konala na dvou místech. V Bordovicích (okres Frenštát), kde jsme viděli hry: Paní Marjánka, matka pluku, Vassa Železnová, Ženský zákon, Pacient 113 a Kauce. Úroveň tu byla celkem vyrovnaná, jenom vyspělý vesnický soubor Ostravice tu vynikal inscenací Karvašova Pacienta trochu nad ostatními. Také v Hájí u Opavy měly vesnické soubory zajímavý pořad; vedle Jiráskova dramatu Otec a Havláškovy dramatisace Martínkova románu Jakub Oberva potěšili nás Háječtí dobrou inscenací současné hry Černá vlajka a Hlučín Kohoutovou Sbohem smutku. Nevhodně voleno bylo pro soubor Čapkovu drama RUR.

V Hájí byly také daleko větší výkyvy v umělecké úrovni. Ale ať už tu byly nedostatky — byly tu i instrukční poroty, které odpovědně na ně poukázaly — jedno tu bylo nesmírně radostné. Všechny soutěžící soubory měly ve svých řadách spoustu mladých, zapálených lidí, kteří vděčně přijímali rady zkušených porotců a slibují v brzké budoucnosti zcela změnit kulturní profil vesnice.

Cenná zkušenost z této první vesnické soutěže:

- a) starat se soustavně o každý vesnický soubor,
- b) najít a vyškolit z talentovaných dobré režiséry a vedoucí!

A kde a kdy tu práci začneme?

V okresních poradních sborech a poradnách LUT! (Nepracují nám všude tak, jako ve Frenštátě p. R.) A začneme okamžitě. Nejprve tím, že budeme pokračovat v akci dramaturgických aktivit, což nám, doufám, ty formálně pracující také zaktivizuje, a pak červnovým školením vybraných talentovaných režisérů. A pak... nu, pak bude ještě mnoho pořádné, ale vděčné roboty, aby i na vesnici bylo dobré ochotnické, socialistické divadlo!

Vladimír Jírousek

znamy o postupu výroby robotů, provede největší čin ve svém životě a po velkém duševním boji, který na naši představitelce nebyl vidět. Zasáhli jsme ho tvrdým direktem: „Prosím vás, vždyť je to miliardářova dcera, jak ta může něco cítit?“ Přidal se třetí a čtvrtý porotce. Že jim z představení nebylo jasné, zda jsou všichni do Heleny zamilováni, jak to naznačuje Čapek. (Snažili se nás přemoci naši zbraní.) Odrazili jsme záluďnou ránu tím, že Helenu všichni milovali a jestli si toho porotci nevšimli, tak diváci ano, jak bylo zřetelné z ohlasu obecnosti. Pak se ještě první porotce vzmožil na kritiku maskéra: proč mají Roboti fialové nalíčená ústa. Odpověď jsme přenechali maskérovi, který se spokojil se zamumláním několika krátkých slov, jež nelze písemně reprodukovat. Porotci se zpotili, my jsme zůstali chladní.

Přešli na ideové pole a naznačili, že jsou v tomto dramatu místa ideové nejjasnosti včetně závěru, pro které nelze jednoznačně zařadit hru mezi pokrokovou dramaturgiu, jako je tomu u Matky a Bílé nemoci. Proto prý nad ní profesionální scény dosud uvažují. Prý náš záměr, řečený v programu, není řečen inscenací. Odpověděli jsme, že náš ideový záměr je v inscenaci pevně zakotven a že je nám velmi líto, že jej nepostřehli, když jej diváci postřehli — jak bylo zřetelné z ohlasu představení. Chabě namítli, že takovou diskusi bychom nikam nedošli. Odpovědělo jim posupné zachechtání našeho komparzu. Malátně se zvedli a promluvíli něco o tom, že bychom měli ještě lépeji a víceji. Přestávali jsme si jich už všimnout. Jen náš vedoucí jim ironicky podbarveným tónem poděkoval za kritiku. Za potupného šumění davu: „To jsme se toho do-

věděli,“ ubírali se porotci k autu. Než nastoupili, šlápli do louže, pak do bláta. Jak symbolické!

Oddychli jsme si. Konečně jsme se mohli oddat společné zábavě až do ranního kuropení. V pět ráno jsme stáli na nepevných nohou před kulturním domem, ale pevně jsme si slíbili: Příště si vybereme zase nějakého mrtvého klasika. A jeden z robotů ohnivě vykřikoval, zatím co mu nad hlavou cvrlikali ptáčky: „Kdyby byl ten klasik ještě živý, tak ho taky můžeme zabít?“ Můžeme. Na to je náš kolektiv dost silný.

V ZÁKULISÍ NÁRODNÍHO DIVADLA

FOTO: B. STRAKA

TEXT: S. DOLANSKÁ

NÁŠE FOTOREPORTÁŽ

V pondělí 20. dubna 1959 v 19 hodin jsme vstoupili na scénu Národního divadla při představení Maryši. Nic se nestalo, protože opona byla zatažena. Směle jsme šlapali po prknech, po kterých předtím chodili Hübnerová, Vojan, Kvapilová, Mošna — a nikdo nás za tento přečin nepotrestal, žádný divák nás nevypískal. Nahlédli jsme přitom do zákulisí (o němž se vždycky jen šušká) — a pravdivě vám tady obrazem i slovem vylíčíme, co jsme spatřili.

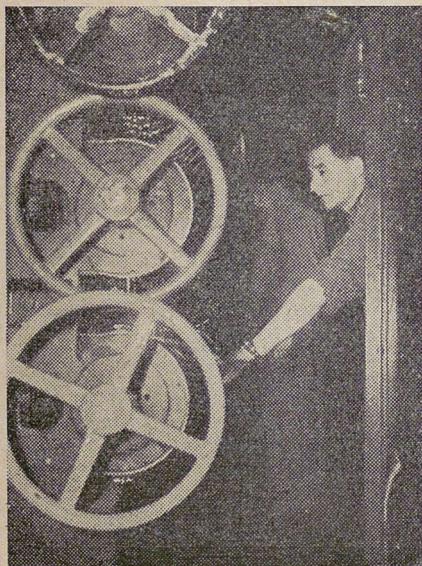
V malé místnosti za jevištěm je rekvizitárna. V zásuvkách, v kterých mají venkovské obchůdky koření, jsou různé, tabatěrky, řetězy, kopýtka, dýmky, stuhy, sáčky na peníze, křížky, nože a dýky, karty, brýle, lorňony, píšťalky — na co si vzpomenete. Po podlaze a na stole stojí koše s květinami, atrapy jídel, visí tu pušky a postroje na koně.

Rekvizitář právě vyrábí z čaje ohnivou slováckou slivovici.

U mistra zvukaře se tísni kompars — Slovácký krúžok. Je tu namačkán i s cymbálem a basou. Pan Kovář, dirigent zvuku (orchestr mu nahrazuje zvuková aparatura a mikrofón, zapojený do hereckých šatů), udává takt a připomíná s nenapodobitelným tónem zákulisního humoru: „Hoši, pěkně s citem a slavnostně, je to jubilejní, hrajeme to dneska po jednadva-desáté.“ Pak zaslechneme ještě zklamané: „Propásli jsme ba-bičku“ a „Nechte to zhasnout...“, načež rekrutské písničky doznívají, aby se vysoko vztyčil dialog Francka s Maryšou.

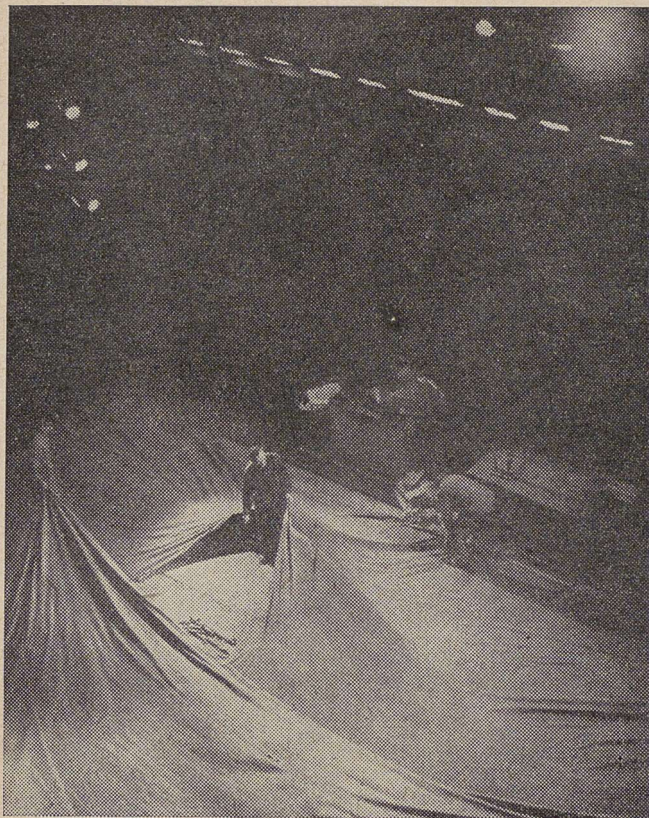

Do osvětlovací kabiny nad jevištěm se dostaneme po točitých schodech. Je to úzká železná cela, v níž je člověk odsouzen stát po celé představení. Odpočívat se tu nedá a opřít se o nic nemůžete, nechcete-li vzbouřit všechny ukryté volty a wattů.

Francek s rekruty (J. Mixa, L. Munzar a V. Švorc)

Provazisko je skvělé místo pro trénink parašutistů nebo akrobatů. Za záběrem, který vidíte na úvodním snímku, jsme se vyšplhali až ke stropu.

Odtud vidíme přestavbu scény z ptačí perspektivy. Vmžiku mizí stavení a zahrada, jeviště opanovali technikáři a tak vidíte obraz, podobný stěhování cirkusu.

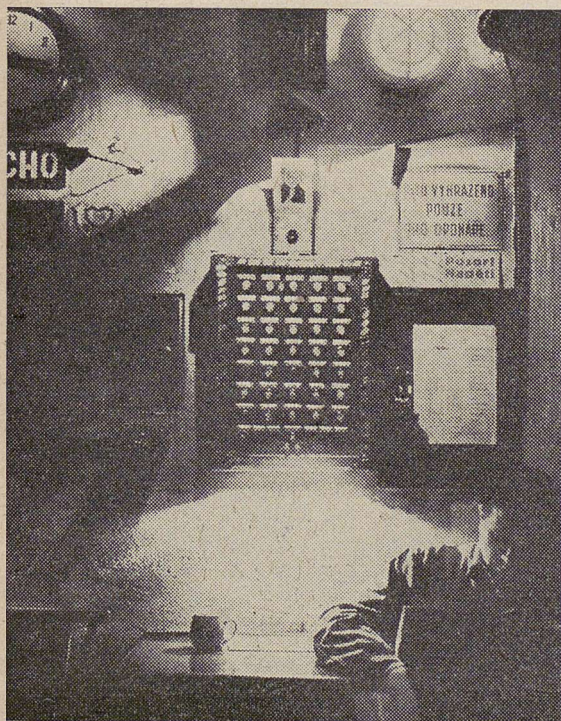
Květiny, džbány, sklenice, všechno mizí v rekvizitářově koši. Po scéně se rozjíždí selská truhla.

Tak, ještě koště, sem ubrus, tam obrázek — a už se může Francek servat v hospodě s Vávrou.

Okamžik soustředění před výstupem. Zasloužilý umělec František Roland v roli Lízala.

Už se perou, ale tohohle muže nic nevyruší. Jak asi dopadla Sportka? — Pod obrázkem sv. Dominika je přidán titul: patron inspicentů. Je ozdoben vinětkami od tatranek.

Představení se chýlí ke konci. Inspicent spokojeně konstatuje: „Jedeme na čas.“ Přiloudá se sem Francek s dotazem: „Už mu dala utrejš?“ Zazní poslední slovo posledního aktu — „Otrávila“. Spadne opona — a když se znova rozevře, děkuje nadšenému obecenstvu za potlesk Maryša a z otrávenýchvstalý Vávra. Opony letí jedna za druhou. To je oponářova vrcholná chvíle. Počítá je, s rutínou vystihuje chvíle slábnutí nebo zesílení potlesku. Herci rázem zmizí v šatnách a jeviště znova a pro dnešek úplně opanuje technický personál. Za čtvrt hodiny je divadlo vylidněno.

Z NOVINEK PROFESIONÁLNÍCH SCÉN

V poslední době bylo na našich scénách uvedeno několik původních novinek. Očekávání, které se kladlo ve jméno autora či v aktuální námět, splnila však málokterá. Kainarův poetický „Nasredin“, uvedený v divadle ABC, zaujal nekonvenčním pohledem na tradiční téma a podstatně prohloubil repertoár této scény. Je osobitým dílkem, které zaujme jak svou nevtravou filozofií, tak poezií, k dnešku však mluví jen vzdáleně, podobnostivím nezdolné síly lidového ducha. Mrzenova politická detektivka „Vrah nemiluje stín“, uvedená na Kladně, soustředila se zase k mezinárodním problémům, a „Spartakus“ Jiřího Pětivokého zůstal rétorickou evokací otrokářského Říma. František Kožík v „Cestách žen“ (Komorní divadlo) poukázal na aktuální problematiku pracujících žen. Rutinově napsaný dialog však nestačil proměnit uměle vykonstruovanou a téžovitou hru ve skutečné drama dnešních lidí. Svou upřímnou snahou a reportážní věcností přes začátečnické nedostatky spíše zaujala hra Vladimíra Straky „Dana“.

Dana je děvče, jehož matka se podruhé provdala za mladšího muže. Trpí nezájmem a sobectvím dospělých kolem sebe, nedostatkem porozumění a péče. Shodou okolností se dostane do vlivu špatné společnosti, otěhotní a podrobí se nedovolenému zákroku, který jí takřka stojí život. A všichni, kteří pro ni dříve neměli čas, stojí u dveří nemocničního pokoje s palčivým vědomím velké viny. — Autor k dovedení Daniny tragédie potřeboval celý řetěz shod a náhod. Čím víc je těchto průhledně konstruovaných souvislostí, tím méně se dá věřit jeho postavám, a drama se mění v reportáž s naučným dodatkem. Když v závěrečném obraze nemocnice shromáždění viníci pronášejí obžaloby proti druhým i sami proti sobě, je to už monotonní výstražný refrén, obrácený přímo do hledíště (podobný a v podobné souvislosti jsme už ostatně slyšeli v Jarišových „Inteligentech“). To, co autor říká — že musíme mít čas nejen pro sebe, ale i pro druhé, že musíme mít pochopení pro mládí a věnovat mu patřičnou pozornost a péči — s tím vším lze jenom souhlasit. Ale to všechno je pouhá téze a syrový dokumentární materiál, který neprošel základní uměleckou performací, proměnou, která by reportážní dokument proměnila v drama živých, samostatně žijících postav.

Nejživější postavou je tu titulní hrdinka se svými pochybnostmi a bolestmi, se svým zápasem proti tvrdošíjnému (byť neuvědomělému) sobectví dospělých, proti předstírané hrubosti i tragickému nepochopení mladých přátel. Ostatní postavy jsou jen slabou protiváhou, protože jsou staženy do několika úzkých základních rysů a jejich vnitřní problematika je jenom naznačena. Jejich vztah k Daně je dán takřka jediným motivem: dospělí nemají čas, mládí nemá pochopení. To ovšem nestačí k dramatické gradaci hry

a proto druhá polovina hry je už úzce závislá jen a jen na Daně.

V Realistickém divadle si s hrou velmi dobře poradili. Režie Fr. Laurina podtrhla nejvýraznější okamžiky Danina dramatu světlem a hudbou a tak zdůraznila hluboký vnitřní zápas, jímž prochází mladá hrdinka. Vytrhla Danu ze střídmosti rámce civilní hry, v němž žijí všechny ostatní postavy. Řekli jsme už, že v psychologii není síla této hry. Bylo proto jen správné, že se režie vcelku přidržela střízlivého, takřka konverzačního slohu, a soustředila se na postavu Dany. Zvláště v první polovině se Laurinovi podařilo tímto způsobem dramaticky — a hlouběji než v textu — ilustrovat narůstání hrozné situace, která vrcholí Daniným tragickým pádem na konci třetího obrazu. V druhé části udržovala dramatickost představení již takřka výlučně Zdena Černá v titulní roli. Její Dana se proměňovala z rozpustilého, otrlého žabce, který nechce v ničem zůstat pozadu, v nešťastnou dívku, která bez pomoci tápe nechápajícím světem. Z ostatních představitelů měla největší oporu v textu zaslíbeně zamilované a žárlivé její matky Libuše Pešková.

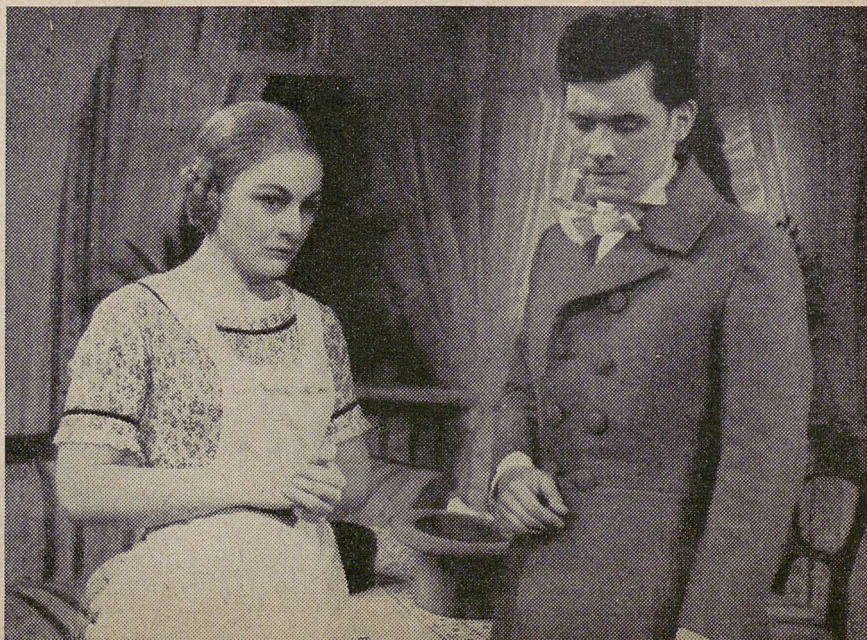
Strakova „Dana“ by se měla hrát i na dalších scénách. Přes všechny nedostatky, které má, ukazuje na jeden ze závažných problémů, jímž by se naše jeviště nemělo vyhýbat. Přes tragičnost příběhu není destruktivní. Je pravda, že postihuje pouze část skutečností, ani to však není důvod, proč by její inscenování mělo být omezeno pouze na jednu scénu. Snaží se ukázat na pozitivní řešení. Řekli jsme už, že tak činí způsobem leckdy nedokonalým, problematickým. Ale právě tímto zkoušením, neustálým hledáním a ověřováním v praxi může vzniknout velké drama naší doby.

Ani další novinky, uvedené na profesionálních scénách (Heyduk, Burian, Pá-

vek aj.), nebyly jednoznačným přínosem. Ochotnické soubory však bezpochyby s radostí — a oprávněnou — sáhnou po jedné hře, která se sice tématicky vrací do daleké minulosti, která si však už v prozaické podobě dávno získala popularitu. Jde o nejznámější z „Maloměstských historií“ Aloise Jiráska. Dramatizace jeho „Filosofské historie“ (premiéra v Realistickém divadle v režii K. Palouše a na scéně J. Sládka 9. května t. r.) je opět dílem Františka Horáka a Dagmar Rybínové, kteří osvědčili svou pohotovost a cit již v jevištním přepisu „Zapadlých vlastenců“, a je to dílo po mnoha stránkách stejně šťastné a vděčné.

Dramatizace i inscenace si položila hned dva úkoly: jednak pietně zachovat náplň a ladění Jiráskovy povídky, jednak přiblížit toto drobné dílko dnešku zdůrazněním sociálních tendencí díla. Na štěstí tento druhý aspekt nepřevýšil a nepozměnil Jiráskovo dílo proti jeho duchu. „Filosofská historie“ zůstala i na jevišti půvabným vyprávěním, jehož hlavní přednost je v upřímném vlasteneckém tónu, v nenásilném humoru a v líbezných citech mladých hrdinů. Není tu nadbytek selankovitě idyličnosti, není však přeháněna ani revolučnost, která by, tomuto dílu nesvědčila. Nezapomínejme, že „Filosofská historie“ stojí teprve na počátku řady velkých historických románů, kdy se teprve tvořila celková koncepce Jiráskova díla. Můžeme-li někdy (a nebývá to příliš často) označit dramatizaci jako věrný a živý odraz původní předlohy, je to právě v tomto případě.

V jedenácti obrazech se setkáváme se všemi podstatnými prvky Jiráskovy povídky. S jemným humorem je tu zachycena Špinova nešťastná láska i něžný vztah obou šťastnějších studentských dvojic, rebelantská i radostná nálada organizátorů majales, s karikaturním ostnem je zde vylíčena konzervativní litomyšlská honorace. Hra je zvláště v první polovině vystavěna plynule, se živým divadelním cítěním a poměrně šťastně se vyhýbá i přenášení epických prvků. Bylo

Filosofská historie, Realistické divadlo.
J. Černá a L. Trojan

tu ovšem ještě riziko, že Jiráskovy zaničené úvahy o vlasti se stanou v ústech herců patetickými proklamacemi a pro svou rétoričnost nebudou působit přirozeně. Text se tomu skutečně blíží a opravdu jen nadšení herců pomohlo tento problém vyřešit uspokojivě. Druhá polovina, odehrávající se po šťastných majales, má velkou časovou trhlínu a nešťastně řešený řečnický závěr. Hra končí odchodem studentů do Prahy na barikády (v tom nevyčerpává Jiráskovu povídku až do konce). Dramatizátoři si k tomu vybrali scénu s předáváním praporu studentské gardě. Scéna s patetickými projevy nezní z jeviště dost přirozeně a autoři by ji měli při další práci s textem revidovat.

Jevištní přepis Jiráskovy povídky i její inscenace v Realistickém divadle je pietním a přitom velmi živým ztvárněním klasického díla naší literatury. Zůstaly tu zachovány všechny vlastnosti Jiráskovy předlohy, především její dojímavá

srdečnost a veselí, živé tváře jejích sympatických hrdinů i známý děj. Ani ta starosvětská idylčnost, vyznačující z každého slova, není na škodu. Tak nějak z ní cítíme jaro národa, který se probouzí a teprve hledá cestu k nové budoucnosti, i atmosféru malého městečka, do něhož velké události zaznívají vzdálenými ohlasy. Ti mladí hrdinové jsou nám blízcí jak svým zaničením, tak svou prostotou. Propagace českých knih a uspořádání majales jsou činy, jimiž vyjadřovali jak nejlépe uměli svou lásku k vlasti, k mateřské řeči a národní kultuře. Teprve potom dozrávali k velkým revolučním činům. Je tedy dobře, že ani dramatizace, ani inscenace nešla dál než Jirásek, i když to bylo jejím úmyslem.

Představení „Filosofské historie“ v Realistickém divadle je silné a šťastné zvláště tam, kde se věrně drží litery Jiráskova díla. Kde vyvstává do popředí karikatura (Roubínkovi, Rollerová, častěji Špína) anebo příliš nadnesený

patos (v závěru), tam cítíme, že režie chtěla dotvářet Jiráskovo dílo do společensky vyhocenější podoby. Ale právě tam se představení od Jiráska odchyluje. Jak silně proti tomu zaujmou scény studentů a dívek, rozpravy o majales i slavnost v Nedošinském háji! Zde režie i herci Jiráskovi nejvíce uvěřili a plně se s ním ztotožnili. V té přesvědčivé vroucnosti a upřímnosti je největší přínos představení. Ne, tato hra by neunesla zvláštní psychologické finesy a rafinované pohrávání s textem. Vložit do textu celé srdce, to byla jediná správná cesta. Vedle detailní režie K. Palouše, která rovněž udržuje humorné i vlastenecké ladění Jiráskovy povídky, mají na tom stejnou zásluhu mladí herci, kteří dokonale splynuli se studentskými postavami. Dramatizace „Filosofské historie“ na scéně Realistického divadla není žádným objevem ani převratem. Je však dobrým příkladem pietního a přitom velmi svěžího inscenování klasiky. PAVEL GRYM

Jiří Mahen

Bylo kdysi napsáno, že nejlepší stránkou Mahena dramatika je citlivé sociální svědomí, bytostný odpor proti útisku. To je nepochybně pravda. Sovovský soucit a vzor zní v základním ladění Mahenových romantických zpěvů žízňně po volnosti. Zaznamenáváme-li je však, nemůžeme si současně nepovšimnout, jak tento akord často vyznívá — přes mužskou robustnost Mahenovy osobnosti — spíše silácky než silně. Nádherný Nezvalův „korsár“ si nedovede odpustit melodramatický komentář (závěr Jánošíka) i tam, kde sám hrdina již řekl a hlavně vykonal všecko. Sklon k reflexím, nedba-jícím čistoty formy a narušujícím drama, není u Mahena, divadelního praktika, nevědomý. Není neuměním. Stal se mu součástí stavebního principu, jeho dramatické metody. Po ní, po dramatické metodě, je a zůstává Mahen poznamenán expresionismem. To není ovšem záležitost jen formální. Je to otázka vnitřní dispozice, dramatikova světového názoru, odraz jeho osobních krizí a dramatu. Rozpor v hlubinné osobnosti je tak nesmířitelný, zápas o jeho harmonizaci tak zoufalý, že nedovolí krystalizaci čistého uměleckého tvaru — dařívá se to jen vzácně a ne nadlouho.

A tu se ovšem nutně ptáme, jaká je příčina takové rozpolcenosti, odkud se vzalo v tomto jinak ryzím, chlupatém charakteru cosi zlomeného, utlumeného a měkkého. Neboť není opět pochyby, že pro svou hlubokou nenávist k buržoazní společnosti je nám Mahen i dnes blízký. Také jeho vášnivý výkřik protestu, tryskající z ořetěného prožitku první světové války, zní nám srozumitelně. A vrácíme-li se k tvorbě předválečné generace, generace na rozhraní dvou epoch, neděláme to jen pro soud a roztržidění, ale z lásky a mnohdy i z potřeby očistit se s těmito bouřliváky od všední malosti, učít se u nich horkému, neuhýbajícímu pohledu do tváře života. Neboť jinak se díval Mahen a Těsnohlídek, jinak Šrámek, jinak S. K. Neumann.

V základě Mahena dramatika je paradox. Jeho vzor se nerouhá, jeho vzpoura se chrání toho, stát se bořivým, vše ničícím živlem, hněvný a ozbrojený ho-

jovník nemá sílu zabít. Jeho všepřemáhající soucit a bolestná láska k člověku vůbec dělá ze vzbouřenců snadněji mucedníky než mstitelé: Jánošík se vzepře panské zvlášti a stává se zbojníkem, ale současně vydává zákaz zabíjet. Je to podivný revolucionář, který nechce své svědomí zatížit prolitou krví. V tom je základní protimluv — nosit zbraň a nepoužít ji, nenávidět a chtít zůstat světcem, bojovat a nezabíjet, bouřit se a neničt. Chelčického příkaz neodpíráni zlu se neprojevuje jen v Havelkovi z Mrtvého moře, této nechtěné glorifikaci pasivní rezistence — je to základní problém Mahena dramatika. Odtud na jedné straně meditující těžkomyslnost, na druhé anarchické, křečovitě gesto. Mahenovi hrdinové bojují se světem, hynou však především sami sebou. Postavení před neřešitelné — vytržení z kořenů, ale bytostně ještě prolnutí morálkou řádu, proti kterému se bouří — stojí před námi se svými nikdy neukončenými monology, stále stejně přetékajícími palčivými otázkami po svobodě duše, po smyslu života. Z jejich planoucích srdcí se nezdářítečně řine krev a spolu s ní i vůle k životu. Dospívají rychle k mezím svých sil a odvrhávají jeho neunesitelnou tíhu. Jsou to zoufalí jedinci, puzeň k lidem a současně svou výlučností od nich odpuzovaní, jedinci v podstatě izolovaní vůči společnosti i kosmu. Jejich situace je právě v tom tragická. Jak často jsou to lidé poznamenáni zmračením, a ne vždy jen tělesným, lidé hovůřící do prázdna, proucí se s vlastními vidinami! Jsou to nejčastěji dezertéři, bloudící v kruhu, z něhož není východiska než ve smrti. Pro své vnitřní rozpory se neodhodlají ani k důslednému řešení, ani nemají schopnosti měšťáckého „udatného kompromisu“. (Herec Konrád v Prvních deštích.)

Jsou to lidé zcela určité epochy, lidé Mahenovy generace. Pro tyto vnitřní sváry a rozpory v osobnosti rozevlátého a

nikdy zcela jednoznačného světového názoru je pak pro nás dramatik Mahen značně složitým problémem. Neboť Mahen překonává na jedné straně svůj nihilismus plameny soucitu k člověku, ale současně je jím neustále přitahován a nucen do faustovských meditací, aniž by kdy došel svého okamžiku vykoupení. Velká většina Mahenových her je proto dnes už, zejména ochotnickému jevišti, nedostupná. Vyžaduje si úprav, které by buď byly nad síly souborů, buď by přímo zasahovaly samu tkáň díla. To platí zejména — ponecháme-li stranou medita-tivní hry Mefistofeles, Lavička apod. — o Desertérovi. Na našich jevištích žije nejčastěji úsměvná Ulička odvahy. Mězi ní a v ÚDČA dnes úspěšně obnovenou hrou Mezi dvěma bouřkami (kde se podařilo zejména podtrhnout společensky kritický význam) stojí starší „tichá drama-ta“, obsahující jak tento kritický prvek, tak strindbergovské vize světa jako bezvarého víru, v němž plují nesformované osobnosti od pudu k lásce, od lásky k sobectví a zpět. (První deště, 1910 a Píseň života, 1915.) Tato poslední, přes svou dobovou zakotvenost a formální nesourodost přiměsí fantastického prvku, není dnešku tak vzdálená: podobné téma zániku mladého života v sobeckém okoli se dnes hraje až příliš často. Problémem by ovšem byla úprava této hry.

Generaci (1921) musíme ovšem už považovat za mrtvou; i když v jednotlivostech obsahuje kritický pohled na počátky první republiky, k jasnému soudu nedospěla. Přiradíme-li si realistickou Rodinu (1934) ke hře Mezi dvěma bouřkami (obě jsou pro ochotnická jeviště problémem), můžeme na druhé straně i Nebě, peklo ráj... a Mrtvé moře považovat za problémy jiného druhu. Ne že bychom v nich nemohli najít i pro dnešek něco cenného — výsledek by se sotva rovnal námaze, kterou by soubory takové práci věnovaly. A tak zbývá (vedle sotva zvládnutelného Nasredína) jen ten lidsky krásný Chroust (1920), kterého také často na ochotnické scéně, zejména mladých souborů, vidáváme.

Josef Najman

PAN PRŤÁČEK ZASAHUJE

*Vyskytly se mnohé hlasy,
bych vzpomněl na zlaté časy,
pokud bylo staré hnutí.
To každý hrál podle chuti,*

*neb nebyly předkládány
na okresy herní plány
a na místo poradenství
znali jsme jen kouzlo ženství;*

*dle něho se vybíraly
role, co se samy hrály,
v nichž dámy s vyššími lety
předváděly toalety*

...do jedné kapitoly z historie

*a na místo mladé dívky,
hrály sobě na navky.
Role samy rozdělily,
my dostali ty, co zbyly.*

*Tehdy byla tuhá kázeň,
člověka pojala bázeň,
aby nebyl smělý dosti,
jinak hned byl v nemilosti*

*pana režiséra paní,
neboť veškeré to hraní
účel mělo jediný:
povznést slávu rodiny.*

*Vždyť taková rodu sláva
obecenstvu mnoho dává:
obdivuji se potichu,
kterak žijem' v přepychu!*

*Každý z nás měl z toho radost,
kumštem poznal svoji malost.
V tom byl smysl veškerý:
být svědkem té nádhery.*

*Ach, co bylo ve hrách pláce,
chudá vzala si boháče,*

*taký kus i tobě věstí,
že tě v žití čeká štěstí.*

*Ten kdo šetří, tak má za tři,
boháč s chudákem jsou bratři,
první za prachy vše koupí,
druhý zůstane vždy hloupý,*

*nevzpírej' se svému pánu,
klidně snášeť jeho ránu,
tento svět pro tebe není,
v nebi najdeš vykoupení!*

*Jaká škoda: paní sličné
i tyto hry mravoličné —
s tím vším už je dneska konec.
Sláva dozněla jak zvonec.*

*Jen tajně se někdy vkrádá
do souboru, kde by ráda
našla znovu uplatnění.
Nenajde však pochopení!*

*Proto na znamení vzdoru
nevstupují do souboru,
abych nebyl viníkem —
zůstávám však kritikem.*

-am-

KRITIKY

JAK DÁL?

„Víš, něco veselého, a hlavně aby to mělo jednu scénu a nanejvýše tak šest až osm osob!“ — Tak nějak obvykle začíná rozhovor zástupce divadelního souboru s metodikem domu osvěty či členem poradního sboru při výběru hry pro vesnický, ale i pro městský soubor. Jistě proto mile, i když poněkud překvapivě působí prostý divadelní program vesnického souboru, vypočítávající 28 hrajících osob kromě obvyklé doložky „selský lid“.

S prvními úspěšnými krůčky divadelního souboru Osvětové besedy v Novosedlech, který si vlastními silami adaptoval kulturní dům, jsme se seznámili již před dvěma lety na stránkách Ochotnického divadla po zdařilém provedení Stroupežnického Našich furiantů. To byl však jen počátek jejich svědomité a poctivé práce. Následující sezóny překvapili novosedelští ochotníci další zdařilou inscenací — Tylovou Paličovou dcerou. Představení, jemně předcházelo více nežli 100 zkoušek, bylo zákonitým výsledkem svědomité práce režiséra s kolektivem herců. Letošní uvedení náročné dramatizace Jiráskových Skaláků nebylo tedy jen dílem náhody, ale výsledkem uváženího repertoárového růstu mladého vesnického souboru.

Na malém — snad 4×3 m velkém jevišti bez technického vybavení a odkládacích prostorů (o titěrné šatně vůbec nemluvě) dovedl režisér S. Talián vtipně vyřešit právě oněch „obávaných“ 12 obrazů tak, že celé představení netrvalo více než dvě a půl hodiny. Jeho technic-

ký vtip odkázal tvrzení, že scénicky náročnou hru lze uvádět jen na velkém a dobře vybaveném jevišti, do sféry předsudků. Vyrovnané představení bylo výsledkem soustavných zkoušek, kterých opět mnoho do stovky nechýbělo. Velkým kladem představení bylo, že se neopíralo o výkony několika jednotlivců, ale bylo vytvořeno cílevědomou prací ukázněného hereckého kolektivu a pevným režijním vedením. Potvrdilo jen pravidlo, že opravdu není malých rolí.

Závěrečná diskuse členů poradního sboru se souborem ukázala na značný ideový i umělecký růst souboru. Zdůraznila, že tímto soutěžním představením se OB Novosedly vypracovala do čela vesnických souborů strakonického okresu. Záslužná práce celého kolektivu byla zhodnocena i inspektorem ONV pro kulturu. Režiséru bylo uděleno čestné uznání a soubor dostal prostředky na vybavení klubovny.

Cesta dramatického souboru OB v Novosedlech musí nyní — chce-li soubor i nadále růst — nezbytně vyústit ke hrám současných autorů. Domnívám se, že například Matušíkové Kristína či ještě novější současné hry nebudou dlouho nečinně ležet v knihovně strakonického domu osvěty.

Václav Slanař

DOBŘÝ SMĚR

11. dubna měla v Drahotuších u Hranic na Moravě premiéru historická hra Václava Dragouna „Jan Adam z Víckova“.

Divadelní soubor TYL při Osvětové besedě soutěžil tímto představením ve skupině B. Je to soubor pln mládí a pracovitosti. Pracoval brigádně na úpravě místního sálu, zúčastnil se školení, nepomíjí účast na veřejných akcích, pořádá kolektivní zájezdy na profesionální

představení, pomohl vytvořit kroužek přátel divadla a umění.

Nyní si ověřili své síly na novince. Vyspělejší ochotnické soubory mají umožnit místním a současným autorům ověření novinek a že se tak stalo v Drahotuších, vítejte s povděkem. Místní autor byl inspirován málo známou historickou skutečností z lidových kronik o pobělohorských událostech na Moravě. Hru schválil Vlastivědný ústav v Olomouci. Jan Adam z Víckova vedl valašské ogary proti kyrysníkům Albrechta z Valdštejna. Autor líčí nezdary bojovníků a jejich houževnatost pokračovat v bojích, i když závěrem jim zůstává jen víra, že příští bojovníci dobudou vítězství práva a svobody.

Účinkující zasvěceně chápali autorovy myšlenky, poctivě splnili i autorův zámer, avšak nesli na svých bedrech též nedostatky dramatické předlohy, zvláště její popisnost a roztržitost. A ve spolupráci s autorem neměl ještě soubor se svým režisérem C. Bláhou žádnou zkušenost.

Drahotuští ochotníci mají záruku k dalším pokrokům v samotném svém složení. Jsem přesvědčen, že budou ve svém školení pokračovat a navíc, že obohatí témata prohloubením studia o stavbě a tvaru dramatu, aby se dokázali odborně střetávat s autorem. Aby dokázali požadovat materiál pro svou tvorbu a pro své věrné obecenstvo. Pomohou tak jedinci i celku poučit se na typickém. Poznají, že skutečnost inspiruje a umění již bojuje. Soudruzi a soudružky v Drahotuších vložili celé své srdce do boje za uvědomění občanů, že nejednotnost a zrada pánů připravuje mardy o svobodu. Prokázali to pečlivým technickým provedením. — Nadšením z námětu. Oživovali

malo známé dějiny svého rodiště a blízkého okolí. Orientovali se v husitské tradici a proklamovali nenávratnost 15. března 1939. Dokázali, že jsou hodní českého názvu: OCHOTNÍK.

Eda Pavlíček,
člen činohry Divadla Oldř. Stibora,
Olomouc

ZA FRONTOU

Nově ustavený divadelní kroužek při Osvětové besedě v okrajové plzeňské čtvrti Čechurově zahájil svou činnost uvedením v českých krajích neznámé hry slovenské spisovatelky Viery Markovičové-Zátarecké Za frontou, kterou přeložil a se souborem nastudoval Josef Koenigsmark. Tato hra, ličící výjev ze Slovenského národního povstání, byla provedena v předvečer zahájení Mezinárodních pamětních dnů odboje a je propagována Svazem protifašistických bojovníků v Plzni pro akce jednot SPB. Představení bylo pečlivě provedeno a svým dramatickým spádem zaujalo naplněný sál místního agitačního střediska. Uvedl je člen SPB soudruh Klouček projevem, ve kterém zdůraznil význam boje proti fašismu, zejména v souvislosti s revanšistickými hlasy, které vyštěkují své hrozby několik desítek kilometrů od Plzně za naší šumavskou hranicí. Pěkným výkonem na sebe upozornila nadaná Vlasta Herejková v hlavní úloze odbojové pracovnice, mladé učitelky v slovenském městečku, k němuž se blíží Rudá armáda, dále F. Musílek v úloze ilegálního pracovníka Gavory.

A zatímco obecenstvo s napětím sleduje osudy odbojářů a jejich statečný boj proti surovým esesákům, z vedlejší místnosti sem proniká kňourání harmoniky a opilé hlasy, skučící srdceryvně „Strahováčka“. Tam ve výčepu sedí také naši spoluobčané! Co je to za lidi? Jaké názory panují v jejich myslích? — A jiný obrázek z téhož agitačního střediska: V sálku v prvním patře se koná beseda o národním hrdinovi Juliu Fučíkovi s jeho sestrou Věrou. V sálku je přítomno asi 30 lidí, většinou s šedivými hlavami. Naslouchají Věře Fučíkové, když jímavě

vypráví o svém bratru, živě se dotazují, vzpomínají, vyvozují důsledky. O patro níže sedí při pivě, rumu a téže harmonice asi dvacet mladých hochů od 16 do 25 let. Zpívají „Strahováčka“ a „Cestáře“... — O měsíc později: v onom malém sálku je přednáška a beseda o 15. březnu. Recituje člen činohry Divadla J. K. Tyla soudruh Ryšínek. V řadách sedadel zase titíž lidé, titěž šedé vlasy... Dole ve výčepu tatáž harmonika, titíž mladí lidé a tentěž „Strahováček“... Jak je to možné? Kde je chyba? Jak to, že tolik lidí zůstává stranou?

Je více než nutno se nad těmito zjevy zamyslet. Najít cesty, které jsme opomněli. Najít kontakt, který nebyl navázán. Zjednat nápravu!

Když procházíme kolem těch mládenců, zpívajících nad pivem pobryndaným ubrusem svého utahaného „Strahováčka“ a opovržlivě se dívajících na lidi, jdoucí na besedu o Fučíkovi nebo na ochotníky, scházející se ke zkoušce, tím více musíme poděkovat těm mladým lidem, takovému soudruhu Šelerovi, Voráčkovi z tohoto Čechurova, kteří se připojili, aby poprvé hráli divadlo, a všem jim podobným v celém našem státě.

rk.

JEDNOU ZA ROK

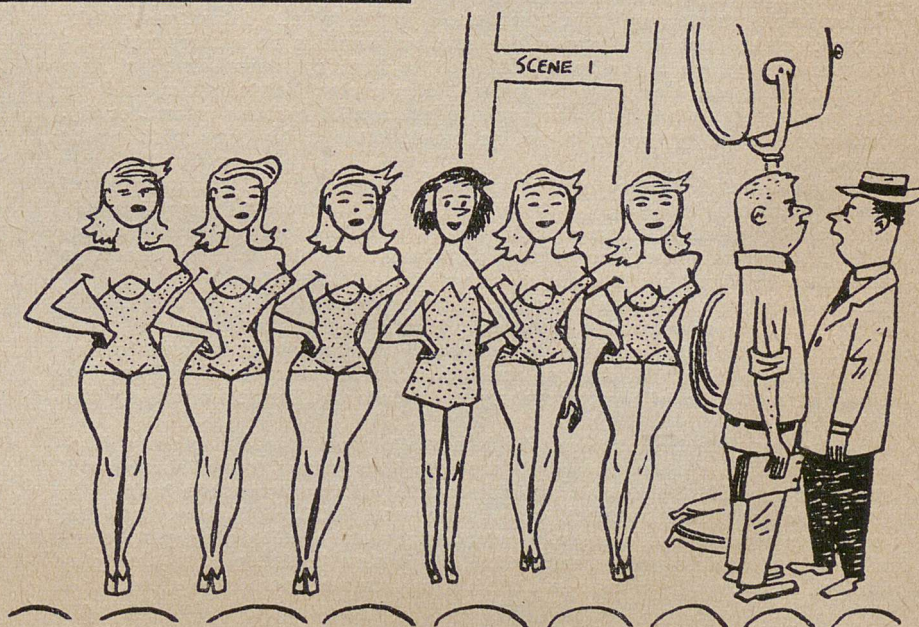
Když jsem viděla letos při okresní soutěži STM v recitaci chlapce, který četl jednotvárně a bez snahy o přednes krátkou Sládkovu básničku, nemohla jsem pochopit, jak ho učitel, který tuto skupinu doprovázel, mohl přivést do okresního kola. Proč ho nepoučili v předkole, které každá škola má mít, jak se k soutěži připravit? Asi 14 dní před soutěží jsem se ptala známé dívky, zdali už umí verše, s kterými chce soutěžit (vybrala si delší báseň ze Seifertovy Maminky). Dala se do smíchu: „Snad se to nebudu učit už dnes?“ Podobných případů je hodně. Začala jsem přemýšlet o tom, zdali činíme dobře, když pouštíme do soutěže všechny děti, které se přihlásí, zdali by předkolo nemělo mít výběrovou funkci — vždyť ty stovky výkonů naprosto nepřipravených zbytečně zatěžují

KRITIKY

poroty, i tak dost přetížené. Je pravda, že je nám vzácný každý zájem o poezii, že i když se k ní dítě přiblíží jenom jednou za rok, má to svůj význam, musí si báseň nalézt, musí si ji alespoň párkrát přečíst (aniž bych toto považovala za přípravu k soutěži!), třeba právě tato účast v soutěži je „chytne“, že mu nebudou později básně a básníci úplně cizí — ale na druhé straně: nepodporujeme právě tímto v dětech neúctu k umění a hlavně uměleckému výkonu, neučíme je tím povrchností a lajdáctví, nezlehčujeme tím recitační a dramatický výkon vůbec?

Vím, že odmítnout dětem účast v soutěži by nebylo dobré. Ale neměly by všechny děti, které se přihlásí do soutěže, projít takovým kratším školením, buď v jedné delší nebo v několika kratších schůzkách, kde by se poučily o správné výslovnosti, hlasové modulaci, práci s dechem, o přístupu k básni, zamýšlení nad ní (myslím všeobecně, na nějakém společném příkladu), o kráse básnického slova, o významu krásné literatury v národním pokladu? Taková příprava by mohla být dětem vodítkem, podle něhož by potom samy studovaly báseň, vybranou pro STM, a soutěž by jim skutečně něco dala. Na každém okresu by se jistě našel alespoň jeden učitel, který by toto školení mohl provést. Stačilo by na to jediné půldne a mohlo by to být pro všechny přihlášené děti z okresu. Školení by bylo pro přihlášené povinné. Trochu námahy a nepohodlí by nijak nebylo na škodu, jen by se tím zdůraznilo, že umění je práce a kdo mu chce sloužit, byť jen ochotnícky, musí je brát vážně a být ochoten přinést mu i nějakou oběť. Děti, které pracují v souborech, znají základní požadavky, ale do STM přichází převážný počet jednotlivců, kterým by se soutěží mělo toho poučení dostat, jinak jim nedává soutěž žádný výchovný přínos. Jarmila Hanzálková

Z CIZÍHO HUMORU

— Nedá se nic dělat — to je manželka našeho režiséra...

V jednom z minulých čísel Ochotnického divadla psal předseda krajského poradního sboru pro divadlo (Pražského kraje) soudruh Lhota o úspěšné okresní konferenci ochotníků okresu Mladá Boleslav. Delegáti tehdy diskutovali o hrách ze současnosti na ochotnických jevištích a vyzvali všechny hrající soubory v okrese, aby své dramaturgické plány volily tak, aby měly co říci k dnešnímu životu ve městech i na vesnicích. Již dnes je zřejmé, že usnesení konference bude splněno! Není v okrese soubor, který by nehrál současnou hru.

Zvlášť potěšitelná situace je u vesnických souborů, které dříve mnohdy podléhaly měšťáckým názorům a na své jeviště uváděly vesměs okrajová „díla“. Pracovníci mladoboleslavského domu osvěty, kteří ve spolupráci s aktivně pracujícím poradním sborem ovlivňují dramaturgii těchto malých souborů, mají velkou výhodu v tom, že naprostá většina ochotnických soubo-

**Studenti
z Rozovovy hry
Když hledáme
radost.
Hrál ZK AZNP
Mladá Boleslav**

rů se s nimi radí o výběru divadelních her. Jak také ne, vždyť není jedno představení, o které by neměli soudruzi z domu osvěty zájem. Na každické je vysílána delegace členů poradního sboru. Že to je někdy potíž, svědčí příklad letošních velikonočních svátků, kdy v jediném dnu bylo třeba obsadit 7 divadelních představení. Soudruhům z domu osvěty se to podařilo (což se nedalo říci o krajské porotě,

kteřá se o velikonočních nedostavila z Prahy na soutěžní představení souboru skupiny C, dramatického odboru ZK Karborundum Benátky „Kvapil“). Každé představení se s ochotníky na místě hodnotí — nejdůkladněji samozřejmě představení soutěžní — a zde má své místo také otázka dramaturgie hrajícího souboru.

Větší potíž mají v Mladé Boleslavi již s opatřováním nových divadelních knížek pro knihovnu domu osvěty, a to proto, že her s menším obsazením a jednoduchou scénou není mnoho, i když je situace nyní daleko lepší než jiná léta. Každou novinku je třeba koupit v pěti i více exemplářích, protože je o ně z řad ochotníků velký zájem. Dobře zásobená knihovna domu osvěty se zaměřením na doporučené divadelní hry — to je jeden z faktorů, který pomohl k ovlivnění ochotnického repertoáru. A soutěž mezi vesnickými soubory přibližně stejné úrovně, to je druhý činitel stále se zvyšující úrovně představení. Jsou sice ještě soubory, které na malinkém jevišti uvádějí hry, na něž nestačí (to je třeba případ Jizerního Vtelna), ale i to je otázka času.

Divadelní konference mladoboleslavských ochotníků postavila také požadavek zapojení mladých lidí do aktivní práce v souborech, nebo zakládání mládežnických souborů. Zde je nutno vyzvednout práci chotětovských svazáků, mládeže z Rejšic, z Dolních Stakor, ze Stavebního podniku ONV a všech vespělých souborů na okrese, které dávají mladým lidem příležitost na jevišti. Radostné byly například výkony mladých, jako sedmnáctiletého Josefa Ketnera v mladoboleslavském souboru Kolár, Albíny Jeřábkové v OB Rejšice nebo A. Mouchové v Benátekém „Kvapilovi“, v posledních inscenacích.

Současný stav ochotnického divadla v okrese Mladá Boleslav ukazuje, že soubory nastoupily díky úvodem zmíněné, dobře připravené ochotnické konferenci správnou cestu. -dt

Řádná evidence – základ práce

Od svého vzniku měla evidenční komise brněnského Krajského poradního sboru těžký úkol; vytvořit pokud možno nej přesnější evidenci všech ochotnických souborů v kraji. Získali jsme několik schopných a obětavých pracovníků, kteří se dobrovolně zavázali pomoci našemu velkému úkolu. Celá práce evidenční komise je hodnocena pravidelně měsíčně na schůzkách evidenční komise za přítomnosti předsedy KPS inž. Novotného a metodičky KDO L. Pokorné. Probíráme detailně zprávy jednotlivých členů z jejich okresů a činíme potřebná opatření. Stav v naší evidenci je takový, že máme téměř všechny pravidelně hrající soubory sepsány, máme jména jejich vedoucích, zřizovatelů, u větší části máme vybavení, rozměry jeviště, světelný park, počet členů, dramaturgické plány 1957/58 a 1958/59, víme, do které kategorie soubor patří atd. Z některých okresů máme jmenovité složení členů okresního poradního sboru, jména okresních porotců, a dostáváme zápisy z jednání okresních poradních sborů pro divadlo.

To ovšem nejsou všechny úkoly, které jsme si vytkli. Jakmile dokončíme dotazky průzkumu z okresních domů osvěty, začneme zasílat přímo na soubory náš krajský divadelní zpravodaj, začneme přímo od souborů vyžadovat chybějící data a ověříme si údaje, které nám dal okresní dům osvěty. Nejvíce nás mrzí, že se ještě mnohde setkáváme s nepochopením u pracovníků okresních domů osvěty. Poukazují nám na papírovou vojnu, na byrokracii atd. My jsme však jiného názoru.

Dovršení kulturní revoluce se týká nás všech a je proto naší povinností všemi formami působit na soubory, probouzet je k životu a pomáhat jim v jejich kulturně politické práci. Nesmíme a nebudeme „od zeleného stolu“ dekretovat a úřadovat. Půjdeme za soubory na vesnici, protože chceme, aby život na vesnici po kulturní stránce rostl a sílil a aby se co nejdříve přiblížil městu.

Jak se ale k tomu ke všemu dostat bez řádné evidence? Zjistili jsme, že některé okresní domy osvěty evidenci o souborech vůbec nemají a říkají, že jí není zapotřebí. Zjistili jsme však současně, že v takových okresech soubory neví o soutěžním řádu, o našem divadelním zpravodaji, neví si rady s výběrem her, neznají okresní a krajské poradní sbory a dokonce ani okresní a krajský dům osvěty.

Požádali jsme všechny soubory, aby nám zasílaly své divadelní plakáty, fotografie, zkrátka všechny materiál o činnosti. To bude jednou dobrý dokumentační základ pro zpracování dějin ochotnického divadla v našem Brněnském kraji.

Bojujeme za řádnou evidenci, ale nikoliv samoúčelně. Spojujeme tento boj s potíráním repertoárového braku, popularizací krajské soutěže, propagací Ochotnického divadla. Naše práce není snadná, ale děláme ji rádi, protože jsme přesvědčeni, že dokonalá evidence je základem celé činnosti poradního sboru.

Lud. Čvančara

Navštivte tišnovské Karasovo divadlo

Není to pozvání jen formální. Tišnov, okresní město Brněnského kraje, rozesílá právě v těchto dnech tisíce plakátů do celé naší republiky se zprávou, že letos slaví sedm set let svého trvání. A ochotnické Karasovo divadlo má na připravovaných oslavách veliký podíl.

Název *Karasovo divadlo* není starého data, avšak jeho členové navazují na úctyhodné tradice. Nejstarší dosud zjištěné představení v Tišnově byl Stroupežnického Václav Hrobčický z Hrobčic, sehraný dramatickým odborem Sokola v červnu 1893. Od té doby až do dneška bylo v našem městě na 350 premiér. I opery se tu hrávaly. Z počátku vystupovali ochotníci střídavě v několika hostincích, ale již v srpnu 1897 byl položen základní kámen k starší části sokolovny. V předvečer slavnostního dne byla uvedena opera *Hubička*. Nová část sokolovny byla pak otevřena roku 1926. Za tři roky shořela. Tehdy přišli tišnovští ochotníci o téměř celý svůj majetek — také o divadelní oponu, vytvořenou podle návrhu Mistra Joži Úprky. Úprkův původní návrh se naštěstí zachoval. Vedoucí osobností tišnovského divadelnictví byl po léta místní kulturní pracovník a mecenáš dr. Josef Drbal, avšak stejně třeba vzpomenout například rodiny Majorovy a mnoha dalších. Za první republiky hrávaly v Tišnově dramatický odbor Sokola a Katolická vzdělávací jednotka. Tyto poměry trvaly až do osvobození v roce 1945, kdy vzniká další složka, Sdružení tišnovských ochotníků (STO). A v listopadu 1950 slučují se pak všechny tyto tři dosud samostatné divadelní skupiny v Karasovo divadlo, nazvané podle tišnovského rodáka, známého spisovatele historických románů a divadelních her, novináře J. F. Karase. Činnost zahájilo Prachařovou hrou *Hádají sa o rozumné*.

Toto vše a ještě mnoho dalších zajímavých zpráv nám podává archiv Karasova divadla, založený a vybudovaný M. Mrázkem. Mnoho cenného materiálu přinesla pozůstalost prvního maskéra tišnovských ochotníků J. Ondřeje, našlo se však i dosti dalších pamětníků ze starší a staré generace, takže Karasovo divadlo mohlo uspořádat zásluhou svého archiváře v listopadu roku 1954 pozoruhodnou výstavu — Šedesát let ochotnického divadla v Tišnově. Přes tisíc návštěvníků zhlédlo nejstarší doklad našeho archivu — silvestrovské oznámení z roku 1891 — nejstarší divadelní program z roku 1900 (Bendlova zpěvohra *Starý*

ženich), program z roku 1934, oznamující zájezd tišnovských ochotníků do Vídně a další zajímavé dokumenty. Archiv nám vypráví například též o tom, že v místním parku byla ve spolupráci s brněnskou operou sehra na *Prodaná nevěsta*, že tu hostovala v titulní roli zdramatizované *Babičky* slavná brněnská umělkyně Ema Pechová, že tu pohostinsky vystupovali světoznámí pěvci bratři Burianové, že tu své hry režíroval Jaroslav Kvapil. Archiv svědčí o bohaté činnosti předchozích generací — a nynější členové Karasova divadla se snaží, aby jejich odkaz rozvíjeli dále v duchu socialistické kultury. Je nás přes sto. Divadlo bylo dosud závodním klubem ROH Předklásterských papíren v Tišnově, právě v těchto dnech se však jedná o to, aby se opět stalo dramatickým odborem TJ Sokol.

Činnost divadla řídí výbor za předsednictví L. Kosteckého, plán práce a vnitřní náplň jeho akcí připravuje dramaturgická rada, skládající se z dramaturga K. Cejňka a asi desíti režisérů. Dramaturgický plán bývá sestaven vždy o letních prázdninách na celou divadelní sezónu. Jeho jádrem je vždy některá klasická hra česká (*Otec, Fidlovačka, Jánošík, Tvrdohlavá žena, Kutnohorští havíři, Maryša*), česká novinka nebo hra sovětská (*Duchovský viadukt, Lidé, bděte!, Mášinka, Neklidné stáří*), ruská klasika (*Čechov, Gogol, Ostrovskij, Gorkij*) nebo klasická či pokroková hra západní (*Shakespeare, Molière, Shaw*). Každoročně pamatujeme také na děti dvěma — třemi pohádkami. Tradici zpěvoher pokusili jsme se zatím oživit operetami „*Mamzelle Nitouche*“ a „*Pan profesor v pekle*“. V soutěži LUT umístili jsme se v krajském kole na prvním místě *Fidlovačkou* a *Jánošíkem*, za Karasovu hru *Kostnické plameny* získali jsme čestné uznání.

Podle možností zájždí naše divadlo také na venkov. V posledních letech vystupovali jsme například na Vírské přehradě, v Nedvědicích, v Bystřici nad Pernštýnem, v Deblíně, Lažánkách, Jilmovicích, v Lomničce, v Senticích a jinde. Daleko častěji než celou divadelní hru předvádíme ovšem na venkově kulturní pořady, aktovky, veselé scénky apod. — Pravidelně spolupracujeme s MNV Tišnov (například letošní slavnost MDŽ jsme uspořádali celou), se SČSP, s OV OM (mírové večery na paměť Julia Fučíka), několikrát jsme hráli divadlo ke Dni učitelů (například loni hru *RUR*), pro okresní konference KSČ, mnohokrát jsme učin-

kovali v tišnovské nemocnici v pořadech pro pacienty apod. Patronát máme nad JZD ve Štěpánovicích. Využíváme také toho, že mnozí naši členové jsou dobří recitátoři, zpěváci a hudebníci a pořádáme literární hudební večery (z mnoha uvedme alespoň *Večer Šrámkův, Mahenův, Tylův, Vrchlického, Nerudův, Gorkého, Čapkův*). Také letos, v rámci zmíněných oslav města Tišnova, připravíme *Večer Františka Halase, Jaroslava Kvapila* a pásmo z díla J. F. Karase.

Karasovo divadlo je však v Brněnském kraji známo také jako divadelní soubor, který pořádá pro své město a okres abonentní cykly hodnotných koncertů. Na našem jevišti vystoupili v posledních letech i tak významní umělci, jako jsou Sádlo, Repková, Tauberová, Kawaciuk, sólisté Janáčkovy opery, Janáčkovy kvarteto, Dechové brněnské kvinteto, Vachův sbor moravských učitelek a mnozí další, z cizinců-hostů Pražského jara Rakušan W. Klien, Bulhar Kamilarov a Australan H. Rubens. Některé koncerty jsou doplňovány recitacemi známých umělců jako Karla Högra a Vlasty Fialové.

Naše práce by nebyla dobrá, kdybychom nepamatovali též na vnitřní růst členů souboru. Proto pořádáme také besedy pro členy souboru a ostatní zájemce. Začínáme je vždy výkladem (například o antickém divadle, o hudebním divadle v českém dramatu, o českém divadle v době obrození, o Stanislavském, dále to byl například celý cyklus *Herec se připravuje na svůj úkol, beseda o Mozartovi s klavírním koncertem, beseda o Osvobozeném divadle s gramofonovými deskami apod.*), pokračujeme pak diskusí a společnou zábavou. Přitom si členové vypůjčují knížky z naší velké divadelní knihovny.

Výzva časopisu *Ochotnické divadlo*, abychom také my napsali o své práci, zastihla nás v plné práci. Sehráli jsme *Slaměný klobouk* z repertoáru *Osvobozených, Erbenovu-Vaňátkovu* pohádku *Jednou ranou tři sta zabil* a na nejnovější dny připravujeme premiéru *Goldoniho Sluhy dvou pánů*. Slavnost sedmi set let Tišnova jako města zahájilo naše divadlo koncertem *Pěveckého sdružení moravských učitelů* a v těchto dnech začínáme studovat slavnostní hru, *Zeyerovo dílo Radúz a Mahulena*. Jiná skupina připravuje současně *Večer Františka Halase*.

A proto ještě jednou srdečně pozvání do tišnovského Karasova divadla v tišnovském jubilejním roce!

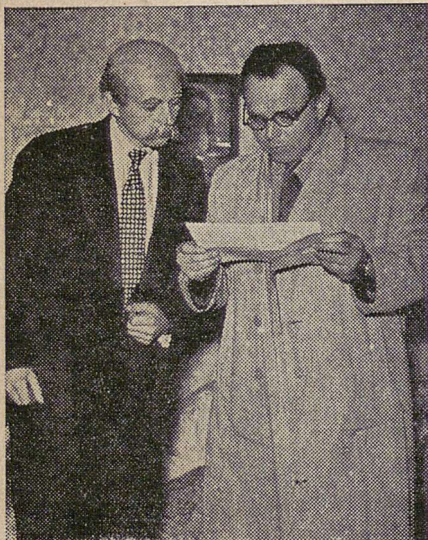
Vlasta Šanderová

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

LEDEČ n. S. Malé jsou vesnice Českomoravské vrchoviny, malé jejich venkovské sálky a ještě menší jeviště v nich. Profesionální divadlo sem pozvat nemůžeš. Těžko by se tu náročnější hra inscenovala a ostatně ani po finanční stránce by provedení pro malý sálek nebylo rentabilní. A za dobrým divadlem se vesnický divák do Prahy nebo jiného většího města hned tak nedostane. A přece se najde možnost, jak lze aspoň měsíčně dobré divadlo navštívit. Uvedu tu příklad z Ledče n. Sáz. Zajíždí sem pravidelně profesionální oblastní divadlo. Herce přiváží autobus a čeká na ně v městě, aby je po představení zase odvezl domů. Ale měl opravdu vždy jen čekat? Nač? Vždyť může zatím udělat kus dobré práce: svozy. Dům osvěty má totiž již v řadě vesnic své důvěrníky (jsou to většinou tamní divadelní ochotníci), kteří předem ohlásí, kolik osob chce na divadlo jet. Původně začal s akcí na podzim družstevníci z Kožl, dnes však už jezdí z Koutů, Bojiště, Kamenné Lhoty, Ovesné Lhoty, Vlkanova i Čihoště. A bylo by jich jistě víc, kdyby ovšem na ještě větší počet jízdy stačil autobus či prostor ledečské sokolovny. Spokojení jsou vesničtí návštěvníci i herci oblastního divadla. Ti první vidí hodnotné divadlo a druhým se před plným sálem dobře hraje.

E. D.

ŠENOV. Také Československý svaz požární ochrany chce sehrát důstojnou úlohu při dovršování kulturní revoluce. Jeho ústředí se začíná horlivěji zabývat o četné požárnícké divadelní soubory, mezi nimiž už nechybí ani takové, které mají dobrý divadelní repertoár. V minulých týdnech uvedl například odbor ČSPO Sírěna Šenov Pavlíčkovu Černou vlajku. Je to dělnický soubor, který ve své obci nepřetržitě působí už 11 let a je v celém okolí velmi oblíben.

Z Pavlíčkovy Černé vlajky v provedení div. odboru ČSPO Sírěna v Šenově

TŘEMEŠNÁ. Je to obec na Krnovsku, která má přes tisíc obyvatel, kteří pracují v zemědělství nebo jezdí do krnovských závodů. Je tu také řada důchodců, kteří zde tráví zasloužený odpočinek pod jesenickou vrchovinou. Gertruda Chocová sem přišla se svým manželem, bývalým inspektorem Státního divadla v Ostravě, hned po válce. Stýskalo se jim po divadle, našli další jeho milovníky — a tak vznikl ochotnický soubor. V letošním roce mastudovali pod vedením G. Chocové zdravotnickou estrádu (napsal ji dr. O. Slaný z Ostravy) a měli s ní mimořádný úspěch. Dokonce se o jejich texty zajímají další soubory v okolí.

J. Š.

VÍTKOVICE. Znamý soubor ZK VŽKG uvedl v dubnu čs. premiéru nové pohádkové hry Zdeňky Horynové — Zlatá studně. Autorka populárního Belínka činí v této své třetí hře další krok za dobrým divadlem pro děti. Ve Vítkovicích hru uvádějí sice začínající, ale talentovaní mladí lidé. Nejradostnějším překvapením je návrat známého režiséra Fr. Arletha do souboru. Režisér dnes už historického představení Nositelů řádu věnuje se práci pro dětského diváka s neutuchajícím elánem a všemi svými velkými zkušenostmi. Dává tak příklad mnoha mladším režisérům, kteří v různých souborech práci s mládeží a pro děti podceňují. Zlatá studně dosahuje u dětí z celého okolí neobyčejně dobrého ohlasu. Její provedení je v činnosti vítkovického souboru rozhodným úspěchem.

J. Beneš

PELHŘIMOV. Soubor „Rieger“ domu osvěty postoupil se svou inscenací Mahenova Chrousta do krajského kola soutěže v Havlíčkově Brodě. Soubor vznikl v listopadu 1956 téměř ze samých mladých lidí a první hra, kterou uvedl v březnu a dubnu roku 1957, byla opereta Perly panny Serafinky. Na podzim téhož roku sehrál dvě sovětské jednoaktovky, Neviditelná síla a Dva kapitáni. Za toto představení postoupil do kategorie B. V květnu roku 1958 sehrál hru Fr. Kožíka Komediant, v listopadu nacvičil Mahenova Chrousta. Toto představení bylo sehráno v prosinci v H. Cerekvi na okresním festivalu, v Pelhřimově až v březnu. Mezitím byla nacvičena a v únoru 1959 uvedena komedie R. Nádvorníka Zločin bratří Lumiérů. V současné době se nacvičuje opereta Mlle Nitouche, připravuje se Gogolova Ženitba a pohádka pro děti. Během doby přišli mezi nás i někteří členové bývalého „Riegra“, aby svými zkušenostmi přispěli k dobré úrovni práce pelhřimovských ochotníků. Ochotníci v Pelhřimově tedy nevymřeli a již dva roky se snaží o to, aby tradice ochotnického divadla byla v Pelhřimově zachována. Začátky souboru byly velmi těžké; mnoho her se rozcvičilo a pro nedostatek lidí nedokončilo, ale vytrvalost všech členů souboru dokázala to, co se mnohým zdálo nemožné, že se v Pelhřimově opět dělá dobré ochotnické divadlo.

K. M.

J. Mikula: Zrada po Bílé hoře. Samkuv snímek z představení svitavské jednatelky: J. Hlaváčková jako Bohunka

SVITAVY. Dramatický kroužek jednatelky při ZK ROH Vigona ve Svitavách uvedl v režii M. Votavové historickou hru J. Mikuly Zrada po Bílé hoře. Od premiéry v březnu ke Dni učitelů jen do půlky dubna zhlédlo hru 1200 žáků a žákyň svitavských škol III. stupně a učitelé svitavského a poličského okresu. Na doporučení krajské poroty byla hra po některých úpravách znovu inscenována 7. května na zahájení ústředního kola celostátní soutěže v hrách pro děti a mládež, jež proběhlo ve Svitavách ve dnech 8. až 14. května. Referát o něm přinese příští číslo Ochotnického divadla.

MLADÁ BOLESLAV. Dramatický odbor „Kollár“ ZK AZNP uvedl jako první soubor Pražského kraje komedii současného sovětského dramatika Viktora Rozova Člověk hledá radost. Hra zobrazuje vtipnou formou úsek života početné moskevské rodiny a jejich přátel. Autor tu nastavuje zrcadlo kariéristům, chamtivcům a menším a větším zlodějkům. Režisérovi Josefu Růžičkovi se podařilo vytvořit ucelené a svěží představení. U Fjodora mohl ovšem za pomoci představitelů zdůraznit jeho morální úpadek a zvýraznit psychologické scény. Velmi dobrou postavu vytvořil J. Kettner v roli Olega. Jeho přirozený a temperamentní projev patřil opravdu k těm nejlepším. Vedle něho se řadí klidný a vyrovnaný výkon V. Havlíkové jako matky, dobrácky a srdečný strýček Vasja v podání E. Koníčka, J. Báčková a H. Jiráňková v úlohách chamtivé, hysterické Lenočky a citlivé, upřímné Tani. Ale i představitel Gennadije a Věry měli mnoho pěkných scén. Mladoboleslavští ochotníci znovu dokázali, že patří k těm nejlepším sou-

borům v kraji a že si již dovedli vychovat ve svém středu řadu mladých herců. Jejich Člověk hledá radost znamená rozhodně pokrok a důkaz zlepšení práce oproti loňskému soutěžnímu představení Tylovky Matky a dcery. **-hč-**

*

HUSTOPEČE U BRNA. Soubor ODO zajišťuje průměrně šestkrát za sezonu na vesnici s repertoárem soudobých i klasických her (v poslední době to byla Zapolské Morálka paní Dulské, Sabiny Maloměstské klepny, Gergelyho Můj syn, pohádka Zkoušky čerta Belínka apod.). V letošním roce byl v rámci družby českých okresů s okresy slovenskými navázán styk s ochotníky okresu Pezínok (Hustopeče-Modrá). Soubor, který se teprve v loňském roce zařadil do kategorie C, získal si již značné obliby v obcích, do kterých zajišťuje, a jeho vystoupení jsou velmi kladně oceňována a také hojně navštěvována, a to nejen v obcích, kde není vlastní soubor, nýbrž i tam, kde místní soubor činnost vyvíjí. Vlastní pomoc vesnickým souborům v jejich činnosti se dosud omezila na dramaturgický výběr a doporučení her některým souborům. Protože velmi malý počet režisérů vesnických souborů v našem okrese se může pochlubit alespoň částečnou znalostí teorie jevištní práce a omezuje se jen na funkci organizátorskou, vytkl si soubor za úkol vysílat postupně do všech vesnických souborů svého režiséra a dramaturga, kteří vždy provedou dramaturgický rozbor připravované hry, pomohou praktickými ukázkami při sestavování inscenačního plánu, úpravě režijní knížky a v některé ze zkoušek prakticky a názorně provedou aranžmá jednotlivých scén s teoretickým výkladem.

*

FRENŠTÁT p. R. Dnem 18. června 1959 dovršuje sedmdesátiny předseda Frenštátského souboru divadla a recitace DAR Alois Zbavítel. Na všech svých působistech a ve všech svých funkcích jako učitel, školní inspektor, profesor a konečně ředitel učitelského ústavu vedl žactvo i učitelstvo k horlivému pěstování ochotnického divadla. Hned v mládí získal si na celém Frenštátu velké popularity tím, že skoro ve všech vesnicích mívá proslovy před oponou. Později přednášel o divadelních otázkách na divadelních aktech, konferencích, sjezdech, kursech a školách. Hlasy okresního muzea ve Frenštátě p. R. přinesly na konci minulého roku stať Petra Hykla „Alois Zbavítel půl století na řečnické tribuně“, v níž je velmi vřele oceněna též jeho přednášková činnost ve službách ochotnickému divadlu. Za svého působení na Slovensku psával o divadelnictví do časopisu Naše divadlo (Martin) a Slovenský ľud (Košice). Nejpodrobnější pokyny pro divadelní ochotníky uložil do obou svých příruček pro osvětové pracovníky: „Ludovou výchovou k zaisťování slobody“ (Praha 1928) a „Ludová výchova na vidieku“ (Prešov 1932). V souboru, který vede a v němž vykonává vzorně i úkol divadelního kronikáře, sehrál v posledních letech prof. dr. Sigelia v Čapkově Bílé nemocí, Radovida v Zeyerově pohádce Radúz a Mahulena, Jakuba Vojnara ve Vojnarce a Kirila Ivanoviče v Arbuzovově Setkání s mládím. Jinak

Alois Zbavítel v roli Radovida v Zeyerově pohádce Radúz a Mahulena

zpracovává dějiny divadelnictví na Frenštátu. 31. 7. 1958 oslavil Frenštátský soubor divadla a recitace DAR OSP na přátelském večeru 50. výročí Zbavítelovy ochotnické činnosti a odevzdal mu při této příležitosti hodnotný obraz s věnováním. **M. P.**

*

VIMPERK. Po téměř čtyřletém odmlčení objevil se na místním jevišti opět divadelní soubor Závodního klubu ROH Šumavan. Na podzim loňského roku to byl Karvašův Meteor, který zatím jen naznačil možnosti kolektivu. Nyní soubor s úspěchem předvedl Benedettiho komedii Dobrou noc, Patricie. V režii dr. J. Vávry a vkusné a účelné scéně J. Prunera zaujal zvláště citlivým a přirozeným výkonem Zd. Soukup v roli zloděje Alberta. Vyrovnaným partnerem mu byla Zd. Orálková v titulní roli. Největší nedostatky byly v podání epizodních postav a v celkové kultuře jevištní řeči. Kolektiv má vcelku nadané herce, a co je hlavně — velkou chuť do práce. Je žádoucí, aby se neomezoval jen na jednu či dvě hry v sezoně a se svými inscenacemi nezástával jen ve Vimperku, ale zajišťoval i do okolních vesnic, kde je o ochotnické divadlo velký zájem. Vimperk sám má již v oblasti ochotnické práce svou tradici. Škoda jen, že podmínky k realizaci divadelních představení jsou velmi špatné. Jediný sál v Lidovém domě je nevyhovující svým zastaralým zařízením, nedostatečným světelným parkem i špatnou akustikou. Přesto však každým rokem koná se zde v období dubna a května festival ochotnických souborů se značnou účastí. Krizi jevištního prostoru alespoň zčásti řeší moderní a dobře vybavené letní divadlo, které bylo loni dobudováno. Snahou příslušných funkcionářů je stavba kulturního domu. Jeho projekt slibuje „zlatý věk“ ochotnických souborů Vimperska, kterých je nemálo a nové stále vznikají. **J. Dvořák**

*

PLZEŇ-HRADIŠTĚ. V této okrajové plzeňské čtvrti je ochotnický soubor,

který dokazuje, že i ze skromných prostředků lze nakonec vytvářet hodnotné věci, stejně jako že i malý soubor může mít velmi cenný repertoár. Svépomocí bylo přebudováno jeviště v sokolovně a zvětšen sál, který je nyní skutečně pěkným stánkem kultury. V zimě uvedl soubor Kožíkovo Přátelství a nyní v rámci Mezinárodních pamětních dnů odboje hru P. H. Freyera Ztracená hlídka. Obě inscenace, režirované Janem Fastem, na sebe upozornily především výpravou, kterou požívá člen souboru s. Jeřábek. Jednoduchými, čistými prostředky se mu v obou představeních podařilo vytvořit dokonalou atmosféru a přílehavým náznakem vyrýsovat scénérii. Ztracenou hlídku koncipoval režisér Fast jako mocný výkřik proti válce a kolonialismu, navodiv náladu úvodní filmovou reportáží; nedomyslel však do důsledků vmontované scény s partyzány. Z herců se v obou inscenacích velmi pěkně uplatnili s. Port a Pilz, kteří se oba snaží pronikat do nitra postav. Soubor svými dobře volenými a pečlivě provedenými představeními značně přispívá k rozvíjení kulturního života v obci a cílevědomě plní svou společenskou funkci. **jk**

*

BELÁ POD BEZDĚZEM. Kroužek místní osvětové besedy sehrál v tomto roce osmkrát pohádku Honza a čaroděj pro malé diváky, kterých bylo doma i na zájezdech celkem přes dva tisíce. Dále připravil pohádku K. Voglově Pasáček vepřů a studuje Pavlíkovu Černou vlahku v režii R. Tesáře. Souboru se daří vychovávat z žáků osmiletky dobré ochotníky.

*

HRADEC U STODA. Snaživý ochotnický soubor v této malé obci přikročil svépomocí ke zřízení divadelní budovy z bývalé stodoly, kde si buduje jeviště s točnou. Práce budou hotovy asi během čtvrt roku. Nový kulturní dům bude otevřen představením „Psohlavců“ v provedení souboru OB Hradec. **jk**

ZAŘÍZENÍ DIVADEL

DODÁVÁME

stojkové dekorace
plastické kaširované dekorace
horizonty
opony
závěsové dekorace
divadelní sítě
trávnové koberce
reflektory a náhradní žárovky
stavědla
reostaty

PROJEKTY A ROZPOČTY

na technické vybavení a rekonstrukce jevišť

NÁVRHY SCÉN

MORAVSKÁ ÚSTŘEDNA PRO LIDOVOU

A UMĚLECKOU VÝROBU,

Brno, Orlí 18, tel. 36457, 31669
závod 53 Brno — Husovice, So-
běšická 66
tel. 70073

Z NAŠÍ PRÁCE

**Záběr
z Hrubínovy
Srpnové neděle
v provedení
ZK Kovo-Finiš
v Ledči n. S.:
poštmistr (J. Zach)
a paní Mixová
(V. Machová)**

SÚŤAŽ NA NOVÉ DIELA DRAMATICKEJ TVORBY

Osvetový ústav — odbor ľudovej umeleckej tvorivosti v Bratislave vypisuje dňom 15. apríla 1959 *súťaž na celovečerné hry pre dospelých s malým počtom postáv, technicky nenáročných a so súčasným obsahom a súťaž na malé dramatické formy*. Súťaž sa končí dňa 31. októbra 1959. Výsledky vyhlási Osvetový ústav 15. decembra 1959.

Ceny

I. Súťaž na celovečerné hry pre dospelých:

1. cena Kčs 10 000,—
2. cena Kčs 6 000,—
3. cena Kčs 3 000,—
4. cena Kčs 1 000,—

II. Malé dramatické formy (aktovky, skeče, scénky apod.)

1. cena Kčs 2500,—
2. cena Kčs 1500,—
3. cena Kčs 1000,—

Podmienky

a) Súťaže sa môže zúčastniť každý československý štátny občan. Súťaž je výlučne anonymná. Práce treba zaslať pod heslom na adresu: Osvetový ústav, odbor ľudovej umeleckej tvorivosti, divadelné oddelenie, Bratislava, Stalinovo námestie č. 38. V pripojenej zalepenej obálke, označenej príslušným heslom, treba uviesť presnú adresu autora.

b) Každú prácu treba zaslať v troch exemplároch, písaných strojom.

c) Práce, ktoré dôjdu do súťaže po 1. novembri, nebude porota hodnotiť.

d) Osvetový ústav má právo dať po skončení súťaže ktorúkoľvek hru k dispozícii súborom ľudovej umeleckej tvorivosti.

e) Porota má právo pri nízkej umeleckej hodnote súťažných hier ceny neudelieť alebo ich rozdeliť vo forme osobitných odmen.

f) Vyhlásenie výsledkov sa oznámi autorom listom a uverejní v dennej tlači.

Osobitné podmienky

1. Autori sa môžu zúčastniť súťaže len s novými pôvodnými hrami s ľudovoľnou tematikou zo súčasného života.

2. Súťažné hry majú byť po technickej stránke únosné pre ochotnícke divadelné súbory, najmä pre súbory dedinské.

3. Rozsah práce je ľudovoľný.

Osvetový ústav, odbor LUT,
v Bratislave

Také u nás na Ledečsku není skoro jediné vesnice, v které by se aspoň v zimě nepustili ochotníci do nácvičku několika divadel. I když dnes už divadelní škvár z našich jevišť trvale zmizel, přece jen velmi těžko proráží na vesnici i na malém městě hra se soudobou tematikou. A domnívám se, že ještě jedna vážná závada se projevuje v práci našich souborů. Mnohde se třeba i hodně hraje, ale bez jakéhokoli dramaturgického plánu. Výběr her je zcela živelný a hraje se obyčejně jen to, co se režisérovi náhodou dostane do rukou. A bývalo tomu tak i u nás, v Ledči n. S. Ale už po dva roky není. Kroužek ROH při n. p. Kovo-Finiš dostal pevné vedení a o výběr her se teď stará pětičlenná režijní rada. Na celou sezonu dopředu teď víme, co se bude hrát a který režisér bude jednotlivé hry režírovat. Při výběru přihlížíme sice k tomu, aby se hra líbila a bylo s ní možno dělat zájezdy po vesnicích, rozhodně však nejsme ochotni přizpůsobovat se měšťáckému vkusu části obecnstva, neboť jsme přesvědčeni, že i naše ochotnícké divadlo musí vychovávat. Proto má v poslední době na našem jevišti vedoucí místo současná hra. Před rokem to byla Jurandotova Taková už je doba, k výročí Velké říjnové revoluce Štejnův Kádrový případ a do letošní soutěže jsme nacvičili Hrubínovu Srpnovou neděli. Vábila nás k sobě svým zvláštním stylem i řadou skrytých myšlenek a přiznám se, že svůj podíl při volbě měla i okolnost, že se jí ochotnické scény pro její náročnost vyhýbají. Stála nás čtyři měsíce perné práce, ale nelitujeme toho, zvláště po nadšeném přijetí hry pelhřimovským i ledečským obecnstvem.

V letošní sezóně nás čekají ještě reprízy Srpnové neděle a pak Klicperův Hadrián z Římsů, který je určen také k zájezdům na menší vesnice ledečského okresu. Ani na děti v našem dramaturgickém plánu nezapomínáme. Ale zde musíme kriticky říci, že nám v tomto směru nevyjde vždy všechno tak, jak bychom si přáli. Proto slibujeme, že pro příští rok si na nácvičku hry pro děti budeme plánovat více času. Však v květnu už budeme plán pro příští sezónu připravovat. A všem souborům doporučujeme totéž.

E. Doubek

ZKUSTE TO TAKÉ!

Ještě ve většině našich kulturních zařízení nepracují estrádní skupiny nebo alespoň malé smíšené umělecké skupiny. Iniciativy k jejich zakládání by se měly chopit právě naše ochotnícké soubory. Mohou tak nanejvýš účinnou aktuální formou působit na problémy vesnice, problémy politické, výchovné, kulturní. Přitom nelze opomíjet přínos této činnosti i pro soubory samé. Akcemi, jakými jsou právě smíšené estrády, pomáhají si vychovávat vlastní členy, nalézat a ověřovat nové talenty. Krátké výstupy jsou k tomu jako stvořeny. A možná, že při tvorbě určitých částí programu estrády najdete schopného člena, který pak může své vlohy vydatně uplatnit i přímo v divadelní hře.

V našem Závodním klubu MEZ v Brumově na Valašskokloboucku jsme se na tento úkol zaměřili již v závěru minulého roku, a dosavadní zkušenosti nás poučily, že je to práce nejen nanejvýš potřebná a žádoucí, ale přináší dobré výsledky po všech stránkách. Rovněž vystoupení menší agitační skupiny na veřejných schůzích ke Dni žen, na výroční schůzi JZD v Bylnici či na okresní konferenci strany plní závažné úkoly dneš-

mí kulturní přestavby na vesnicích i při problémech kulturní revoluce vůbec. V této oblasti státní estrády těžko co udělají. Je tedy na nás, abychom se úkolu chopili sami a včas. Vesnice na nás čeká, čekají na nás úkoly i ve vlastním závodě. U nás jsme například měli dlouhou dobu potíže s provozem závodního rozhlasu, který se omezoval na hlášení, kdo má jít na bránu či k telefonu. A teď už je tomu téměř rok, co naše děvčata, převážně členky dramatického nebo estrádního souboru, vedou rozhlas. Starají se o vysílání hudebních pořadů a čas od času zkoušejí také jiné formy využití agitačního působení rozhlasu, například při vypuštění první kosmické rakety zvláštní reportáž, jindy rozhovory k závažným problémům v závodě, například k otázce soutěže o titul brigád socialistické práce, ke mzdové otázce, k celostátní akci úspor hutního materiálu a podobně. Pravda, ještě to není ani zdaleka bezvadné, zvláště využití magnetofonových nahrávek a vlastního zapojení členů dramatického souboru by mohlo být daleko výraznější. Ale udělaly se první kroky a to je nejdůležitější.

Václav Novák

Zajíčkové Cup a Dup z Matvějevovy Kouzelné galoše (Pionýrský rozhlasový kolektiv Brno)

ZK AZNP Mladá Boleslav: V. Rozov: Když hledáme radost

K. Bezděk: Koblížek ve vesmíru, soubor ZK Stavoizolace Praha

OCHOTNICKÉ ŽNĚ

Krajské i okresní festivaly a soutěžní přehlídky konají se letošního roku v daleko větším počtu než v letech minulých. Naši redakci není při nejlepší vůli možno o všech těchto desítkách významných akcí podrobně a v jediném čísle referovat. Budeme o jejich průběhu informovat postupně. V měsíci květnu byla nejvýznamnější akcí první část vrcholného kola celostátní soutěže v hrách pro děti a mládež ve Svitavách, která měla od 8. do 14. 5. tento pořad: ZK Družba Slavičín — Zd. Horynová: Zkoušky čerta Belínka, Máj — ÚKDDS Praha — C. Corrinth: Trojané, Soubor J. Skřivana Učitelského domu v Brně — J. Lada-F. Novotný: Bububu, DaR ZK Okresní stavební kombinát Frenštát p. Radhoštěm — H. Ch. Andersen-J. Švarc: Sněhová královna, ZK Medika Plzeň — J. Beneš: Pohádka o Honzovi a princezně Zlatovlásce, ZK Tesla Pardubice — M. Twain: Dobrodružství Toma Sawyera, ZK ROH Hanácké želežárny Prostějov — F. Pavlíček: Slávik.

Z dalších akcí všimneme si alespoň Ostravského, Gottwaldovského kraje a pražského festivalu divadelních souborů LUT, o jiných krajských přehlídkách referujeme na dalších stránkách tohoto čísla.

IV. festival divadelních ochotníků Ostravského kraje byl pořádán v rámci oslav „10 let okresu Frenštát pod Radhoštěm“ ve dnech 19.—25. dubna s tímto programem: ZK MCHZ Hrušov — P. Karvaš: Meteor, ZK Slezan Místek — V. Rozov: Člověk hledá radost, ZK Tonak Nový Jičín — A. Benedetti: Dobrou noc, Patricie, ZK VŽKG Ostrava — H. Pfeiffer: Slavnost lampionů, OB Stará Bělá — A. Pavlín: Zelené pustiny.

Festival Gottwaldovského kraje probíhá v lázeňském divadle v Luhačovicích ve dnech 23.—30. května za účasti těchto souborů: ZK Svit Gottwaldov — G. Preissová: Její pastorkyňa, Rudý koutek stavbařů Veselí n. Mor. — F. Pavlíček: Černá vlajka, ZK Pilana Hulín — E. Kálmán: Čardášová princezna, ZK Sklárný Karolinka — D. Furmanov-M. Stehlík: Čapajev, ZK Stavbařů Gottwaldov — B. Nušíč: Dr. ZK Slavia Napajedla — P. Kohout: Taková láska, ZK Pal Magneton Kroměříž — E. M. Remarque: Poslední dějství, ZK Družba Slavičín — Z. Horynová: Zkoušky čerta Belínka.

Divadlo LUT v Praze 11, Štítného ulice 5, bylo od 30. 4. do 14. 5. dějištěm pražského festivalu divadelních souborů, který měl tento pořad: ZK Vagónka Tatra — C. Goldoni: Komédie o vějíři a J. Švarc: Zakletí bratří, 112. osmiletka — V. Vanátko: Jak květiny přezimovaly, TJ Dynamo Spoje — Jedeme na spartakiádu, a H. Ch. Andersen: Sněhová královna, 1. jedenáctiletka — A. Jirásek: Lucerna, Armádní soubor — P. Hanuš: Nešel tudy mladý člověk?, 41. osmiletka — J. Chmelář: Dobrodružství v parku, ZK Železničáři — N. Hikmet: Člověk ze starých novin, ÚKDDS Máj — Karanov: Kocour Chlubílek a C. Corrinth: Trojané, OB 11 soubor Jirásek — Večer sovětského humoru, OB 11 — Malá scéna — F. Pavlíček: Bajaja, a A. Jirásek: Emigrant, ZK Propagační tvorba — V. Sobko: Život za-

L. Veselá (ZK Stavomontáže Praha) Yuki (Slavnost lampionů)

činá znovu, OB 2 — pásmo poezie: Vějíř a puška, OB 9 — V. Cach: Vzplanutí.

A jako ukázka repertoáru okresních festivalů namátkou vybraný program Okresního divadelního festivalu souborů Kroměřížského okresu, který probíhal ve dnech 14.—19. dubna v Ratajích: OB Rataje — J. K. Tyl: Strakonický dudák, divadelní skupina ČSM jedenáctileté střední školy ve Zdouňkách — L. Stroupežnický: Mikuláš Dačický z Heslova, ZK ROH n. p. Technoplast v Chropyni — P. Kohout: Taková láska, ZK ROH n. p. PAL-Magneton Kroměříž — E. M. Remarque: Poslední dějství. — A poslední příklad — II. Langrův divadelní Bohdaneč měl od 2. do 10. května ve svém pořadu mj. hry: Když hledáme radost, Chtěl bych se vrátit, Stromy umírají vstoj a Profesor Mamlock.

K. Slánička (OB Lány u Kladna) — Atenoros ze Strakonického dudáka

Scénografický obzor divadelních ochotníků

V divadelní praxi nelze oddělit techniku a kompozici dekorace, i když se mnozí teoretikové domnívají, že by se snad divadelní umění nemělo technikou zatěžovat a brojí proti technicismu. Spojení obou je v pojmu scénografie, která předpokládá stejně vyspělou činnost ideovou a mistrovství umělecké, jako tu nejvyšší úroveň technickou. Všechno pak v mří, která nepřekračuje meze výstavby prostředí života hry a pozadí pro hereckou uměleckou práci. Proto scénograf nemůže být jen jevištním výtvarníkem, který si komponuje více či méně prostorové jevištní obrazy; musí být výtvarníkem, technikem, technologem a režisérem najednou, aby vždy správně pochopil potřeby, jež před nás při práci klade básníkovo dílo. Musí být skromným člověkem, který se dovede ztratit v celku vždy, když to vyžaduje zájem společného díla.

Úryvek z knihy M. Kouřila O malém jevišti,
vydané nakladatelstvím Orbis, Praha 1955, str. 343

SCÉNIKÁ PROJEKCE

Pod tímto názvem otiskují Informační zprávy článek dr. J. Pechara, rozebírající techniku jevištní projekce. Vyčísľuje její výhody: levnost, rychlost zhotovení diapozitivů i jejich skladnost a rychlou i snadnou obsluhu; efektnost světelného obrazu, jeho přirozenost i možnost pohyblivých projekcí. Upozorňuje na technické omezení v plošnosti promítaného obrazu, ohraničení možnosti světelného zdroje a tím také rozměrů i ostrosti obrazu. Také zvláštní nároky na osvětlování, aby na promítací plochu nedopadalo žádné rušivé světlo.

Probírá otázky projekčních ploch, podmínek postavení projektorů při přední i zadní projekci. Hovoří o speciálních širokoúhlých objektivěch, které dávají velký a ostrý obraz, i o projekčním zkreslení při šikmé projekci, vyrovnávaném projekční restitucí, makloněním diapozitivu, aby nestál kolmo k optické ose. Dnes jsou nejmodernější projektory s xenonovou výbojkou, chlazenou vzduchem, vyráběny zatím jen v cizině. U nás se užívají žárovkové diapozitory od 2 do 5 kW, zhotovované někde vlastními prostředky divadel, a to adaptací reflektorů s Fresnelovou čočkou, ke kterým se přistaví tubus nebo nástavec s kondensorem, rámečkem a objektivem. Článek, obsahující další technické podrobnosti, je doplněn i technickými nákresey.

PROJEKČNÍ KALEIDOSKOP

Dubnové číslo Informačních zpráv přináší pojednání dr. Pechara o využití lidového krasohledu (kaleidoskopu) k promítání geometrických barevných obrazců při přestavbě scén. Pro tento účel byl před normální reflektor se žárovkou na 3 kW umístěn tříčočkový kondenzor a před něj nasunut kaleidoskop, u kterého lze páčkou zaostřovat promítaný ornament. Kaleidoskopem zvolna otáčí gramofonový motorek nebo se pohybuje ručně, čímž se stále mění sestava sklíček a tím i promítaný obraz. Kaleidoskop lze vyměnit i za jiný, s jinou sestavou barevných skel. Jinou úpravou lze tohoto reflektoru použít i jako diaprojektoru, při čemž se na vodící tyče nasune objímka se dvěma kondenzorovými čočkami, rámeček na diapozitiv a nosná deska s objímkou a promítacím objek-

tivem. (Podrobnosti obsahuje citovaný článek s obrázky a 2. svazek Scénografického obzoru.) Zařízení se s úspěchem používá v Národním a Tylově divadle v Praze.

UMĚLÝ SCÉNIKÝ SAMET

Pracovníkům divadelní výpravy činí často potíže vybavení scény nelesklým a snadno upravovatelným materiálem, který by neodrážel světlo a umožňoval soustředit divákovu pozornost na žádaná místa. Tyto vlastnosti mají sametové textilie nebo velvet. Jejich vysoká cena však dovoľovala použití nejvýše na oponu a jen ve velkých divadlech i na dekorace a výkryty.

Scénografická laboratoř přezkoušela a rozšířila metodu semišování, používanou dříve na výrobu gramofonových talířů, při níž se na plochu natřenou křídlem (pevný podklad) nebo syntetickým lakem (ohebný podklad) přiměřeně obarveným, stříká speciální pistolí pod tlakem 5 atm. umělo-hedvábná stříž o délce 0,5–1 mm, napuštěná barvami Duha, dobře prosušená a přesátá, a to ještě do mokrého pojidla. Asi po 24 hod. se dobře zaschlá plocha přejeďe vysavačem nebo smetáčkem, a je-li nutno stříkat i jinou barvu semišovaného prachu, použije se šablony a postup se zhruba opakuje.

Tato technologie umožňuje zhotovování nejen jednobarevných hladkých ploch, ale i stříkání vzorů buď stejnou barvou (napodobení plyše), nebo různými barvami, což dovoľuje zvláštní světelné efekty u transparentních materiálů. Semišovat lze nejlevnější podklady, papír, jutu, organit, kaliko, ale i plastické hmoty (novodur, igelit atp.), stejně i dřevo, plech, v libovolném tvarování. Pro lepší scénické využití můžeme semišovat i hoto-ové rekvizity, části kostýmů, obuv apod., stejně jako portály, kontrastportály, stěny i části hlediště na místech, kde chceme odstranit rušivé odlesky.

Cena 1 m² semišované plochy se rovná asi 1/3 sametu a 1/9 velvetu. Materiál dodává Divadelní služba, n. p., speciální pistolí Technomat Brno. Podrobnosti o zkušenostech a technologii uvádí 1. Závěrečná zpráva Scénografické laboratoře, kterou je třeba důkladně prostudovat, nemá-li dojít k nežádoucím výsledkům.

ZÁBER Z DIETLOVY HRY HODY SV. KATEŘINY. HRÁL SOUBOR JZD SEZIMOVO ÚSTÍ

Vydává ministerstvo školství a kultury
v nakladatelství Orbis,
národní podnik, Praha 12, Stalinova 46

Vedoucí redaktor JIŘÍ BENEŠ
Grafická úprava František Škořepa
Redakce: Praha 12, Stalinova 3
telefon 226145–49

Vychází začátkem každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs
Tiskne Orbis,
tiskařské závody, n. p., závod č. 1,
Praha 12, Slezská 13

Rozšiřuje poštovní novinová služba
(PNS)

F-008959

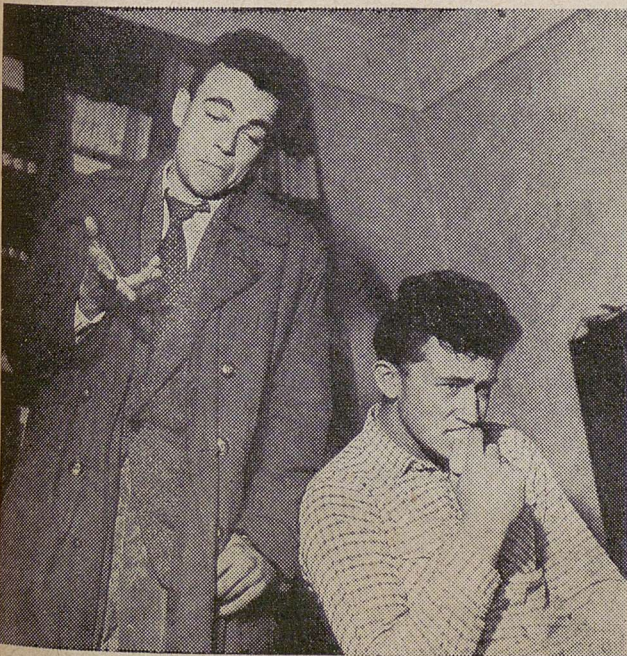
Z O B S A H U

Rozvojem tvořivosti lidu za do- vršení kulturní revoluce . . .	121
V. Pelíšek: Za socialistickou lido- vou uměleckou tvořivost . . .	122
Rezoluce celostátní konference o LUT . . .	124
L. Pelikánová: Umělecký přednes — náš velký úkol . . .	125
K. Rektorisová: Budování lidových divadel v SSSR . . .	126
J. Pacovský: Úvod do marxistické estetiky a teorie divadelního umění, III . . .	128
O. Měsíček: Čelem k současnosti .	130
S jásem k nám zavítala porota .	130
V. Jirousek: Jaro ostravských ochotníků . . .	131
V zákulisí Národního divadla (fo- toreportáž) . . .	132
P. Grym: Z novinek profesionál- ních scén . . .	134
J. Najman: Jiří Mahen . . .	135
Pan Průčátek zasahuje . . .	136
Kritiky . . .	136
Současné hry a mladí lidé . . .	138
L. Čvančara: Řádná evidence — základ práce . . .	138
V. Šanderová: Navštivte tišnovské Karasovo divadlo . . .	139
Z ochotnického života . . .	140
Zkušenosti . . .	142
Ochotnické žně . . .	143
Scénografický obzor divadelních ochotníků . . .	144
* Toto číslo mělo redakční uzávěrku koncem dubna, vyšlo 30. května 1959	

Mladí — to jsou úsměvy a radost ze života. Tak jsme poznali i děvčata a chlapce ze souborů turnovské jedenáctiletky. — „Chcete slyšet trio? Které? Máme tady dvě. Nebo — a mladý učitel Horáček se pousmál — chcete je slyšet obě najednou? Tedy — jako sexteto? Nebo byste dali přednost smíšenému kvartetu?“ — Výběr je tu přebohatý. Estrádní soubor má padesát, pěvecký čtyřicet a taneční pětadvacet členů. A soubor má své herce, muzikanty, pochopitelně také svůj štáb a umělecké vedoucí a mnoho příznivců. Stojí za zamyšlenou, jak se dali všichni dohromady, co je přivedlo k výrazným úspěchům. Soubor oslavoval v březnu dvouleté výročí, ale za tu dobu se dvakrát umístil v ústředním kole Soutěže tvořivosti mládeže na druhém místě a uspořádal 150 veřejných vystoupení. Do třetího roku činnosti jde s panoptikální revuí Plnou parou, vtipným estrádním pásmem. Satira převládá, ale není to fňukání nad optimistická kritika, která jde na tělo. Estrádní soubor má nedostatky komunálních služeb, i když si jich také všimne, ale tuze dobrou zásadu: „Co je ráno v novinách a přes den kolem nás, to večer na scéně.“ Proto je tak vyhledávaný a oblíbený diváky.

J a m

PLNOU PAROU

RADŮZA MAHULENA

Zeyerova pohádková hra s mistrovskou Sukovou hudbou jsou v naší klasické literatuře jako drahokam, jehož lesk neustále přitahuje naše soubory, které nesmírně náročnému dílu věnují své nejlepší síly. Naše snímky jsou z představení sokolského souboru ze Stránčic u Prahy. Vidíte na nich v roli Radúze J. Vodličku, S. Vávrovou jako Mahulenu, L. Vávrovou a J. Vnoučkovou jako Živu a Příju a K. Buďského v roli Radovida. Scéna V. Humhal, snímky M. Baptista.

